

Masarykův lid

ROČNÍK XXII '3. ČÍSLO • ZÁŘÍ 2016

ČTVRTLETNÍK NEZÁVISLÉHO DISKUSNÍHO KLUBU MILADY HORÁKOVÉ



ZŠ Na Planině 1393, Praha 4 - Krč, tel. č.: 233373934
e-mail: kmh@joura.cz
www.miladahorakova.cz
ČSOB, č. ú.: 556682/0300
Redakční rada: J. Adlt, E. Jourová
J. Titzlová, pod vedením Z. Dvořákové
Produkce a expedice: Nakladatelství Eva-Milan
Nevolet, K Údolí 2, 143 00 Praha 12
REGISTROVÁNO MK ČR E 11026, ISSN 2336-8772

STATĚ A POJEDNÁNÍ - AKTUALITY - ZE VZPOMÍNEK PAMĚTNÍKŮ - Z ARCHIVŮ - KNIHY, KTERÉ NÁS ZAJÍMAJÍ - JAZYKOVÝ SLOUPEK - VZPOMÍNÁME - ZE ŽIVOTA KLUBU MILADY HORÁKOVÉ - INFORMACE

STATĚ A POJEDNÁNÍ

Uveřejňujeme projev Jana Masaryka, jehož 130. výročí narození si letos připomínáme 14. září, což je týž den, kdy v roce 1937 zemřel jeho otec Tomáš Garrigue Masaryk.

Jan Masaryk svůj projev přednesl v červnu 1947 při svém zájezdu na Moravu a obrátil se jím k "Olomoučanům, Hanákům a Moravanům". Projev je vystavěn na Masarykově srdečném vztahu k posluchačům, které oslovil. Současně však odhaluje, jak demokraté Masarykova typu v poválečném období uvažovali, v čem byli optimističtí a v čem se mýlili.

JAN MASARYK O SOBĚ, O SVĚTĚ A LIDECH

Lidé mne mají rádi, protože já je mám rád. Vybral jsem si otce velmi šikovného. O tom není sporu. Ale není to vždycky lehké. Mělo to několik malých výhod. Jako mladý člověk byl jsem hrozný rošťák. Niveau domácnosti mého otce bylo příliš vysoké. To byl samý Schopenhauer, Nietzsche... Krása rodiny, šťastné manželství, hodná máma a to všechno, a já jsem viděl, že se do těch vysokých sfér nehodím. Odjel jsem do světa a tloukl se všelijak. Za ta dlouhá léta jsem se seznámil s mnoha lidmi. Chtěl bych říci několik slov o jednom z nich.

Byl to Franklin D. Roosevelt. Spolu jsme kamarádili více než třicet let. Nikdy mi nenapadlo, že bude prezidentem. A také, že já budu ministrem. Když se ráno probudím, dívám se, že je to pravda. Po první válce, když jsem byl ve Washingtoně jako vyslanec, denně jsme se stýkali. Byl to krásný člověk, sportsman. A najednou v 41 letech dostal nenadále dětskou obrnu. Plaval v bazénu, a nemohl ven. Ve dvou minutách byl mrzák. Nosil železný opasek a obě nohy měl v železech. Nikdy, ani minutu, nebyl bez bolesti, a nikdy to nedal najevo. Překonal hroznou potíže osudu s úsměvem a radostí ze života. Byl to nesmírný



výkon. Sám nemyslím, že bych nad tím vyhrál. Tak jsme ses stýkali. Pak přišla naše kalvárie. Jel jsem do Ameriky a šel k Rooseveltovi. Slzy mu vstoupily do očí. Řekl: „Já jsem chtěl pomoci, ale nepovedlo se to ...“ To byla první slova, která mi řekl.

Pak W. Churchill. Znáám ho dlouhá léta. S jeho nynější politikou nesouhlasím. Ale bylo by hloupé nebýt vděční za to, co pro nás udělal. Musíme být vděční. Když vás někdo vytáhne z vody, topíte-li se, a když pak za dva roky s ním nebudete politicky souhlasit, musíte mu přesto být vděční.

Měl jsem to velké štěstí, seznámit se s generalissimem Stalinem, nesmírně zajímavým a velkým člo-

věkem. Tichý člověk, který nikdy nezvedne svého hlasu, nekřičí. Slyšel jsem ho při projevech mluvit velmi monotónně; velmi bedlivě poslouchá, rozmyslí se a pak rozhodne. To tedy bylo takové moje vrozené štěstí, že jsem měl přístup k těmto lidem a že v době, kdy jsme to potřebovali, jsem toho mohl využít.

Ještě jsem měl štěstí, o kterém smím mluvit jen s dechem zatajovaným. S duší hluboce vděčnou. Byla okupace a vy jste tu byli pod hrozným šroubem, mnozí z vás v koncen-

Masarykův lid

trácích a plynových komorách, zkrátka v pekle. Svět se zkažil. Zvláště onen svět, který nevěřil, že ti Němci jsou tak hanební, jako jsou.

Vášim utrpením jsem měl možnost mluvit k světu. Vždycky jsem dostal dividendy za něco, co mi utrpením dal někdo jiný. Jsem člověk, který má rád legraci, ale ubezpečuji vás, že jsem velmi kritický sám k sobě. A že si říkám každý den, jak velké jsem měl štěstí, že jsem v tak těžké době měl tu čest zastupovat vás, váš národ, srdce Československa, a proto mne mnoho nechvalte. Rozdělíme si to: vy 90% a já 10% a bude dobře.

Já byl také jednou ministrem národní obrany. Stalo se mi, že se mi musel meldovat Montgomery. Byl jsem na frontě, ale já se bojím, když se střílí. A Němci byli na 300 metrů. Nosím takový obstarožní černý klobouk. Šli jsme s generálem Liškou a ten řekl: dej ten klobouk dolů, když po tobě střílejí. Svítlo slunce a když jsem klobouk sdělal, dělala se na nebi prasátka. Tak mi honem dali na hlavu baret. Němci mě netrefili, měl jsem štěstí.

Když zaznělo světem slovo Lidice, nemusel jsem už hnout prstem. Kamkoli jsem přišel do kterékoli země, před kterékoli obecností, vstal jsem a řekl: paní a pánové – Lidice. Všechno tiše vstalo, slzy v očích ...

Jako Slovan chci říci několik slov o slovanství. Musíme zůstat samo sebou v rodině slovanských národů. Jsme silně individuální, máme velkou tradici kulturní a můžeme slovanské rodině pomáhat. Tradice republiky Československé s mnohými chybami v první republice je čistá a slušná. Musí zůstat taková a musí zůstat naše. Neslibujme si navzájem věci, které nemůžeme splnit. Raději slibme o pět krejcarů méně a dejme o pět krejcarů více, než slíbit o dva zlaté více a pak dát o tři zlaté méně. Máme styky s Ruskem, nikdy jsme s ním neměli žádné nepřijemnosti, vždycky jsme měli Rusy rádi. Není slušného Čecha a Slovák, který by neměl Rusko rád. Nemám politickou legitimaci, ale mám dojem, že by mě do některé strany i vzali. Ale přitom mi nikdo nemůže dávat jedničku nebo dvojku z toho, jestli mám Rusko rád nebo ne. Říká se, že jsem nepolitický ministr. Nedávno mi jedna hodná osoba řekla: pane ministře, vy jste nadstraníkem. Řekl jsem: milý příteli, pravý opak. Já jsem pod stranami a mám s nimi vojnu jako řemen. Chci říci, že základem naší slovanské politiky je trvalé přátelství s Ruskem. Rusové nám rozumějí a nechtějí, abychom jim poklonkovali, nechtějí, abychom se zbavovali svých kvalit, ale chtějí, abychom se jako stát dali do pořádku, abychom mohli vyrábět pro východ i západ, sever i jih, aby to byla země pořádná.

Já sloužím Benešovi už 30 let. Není to člověk, který strhuje, ale který nespí a pracuje, který má velké srdce, i když to neumí říci. Za druhé války jsem byl stále s ním. Viděl jsem, s jakou láskou a sebezapřením Beneš pro nás pracoval. Můžete nesouhlasit s tím nebo oním, ale když jsem mluvil o těch lidech, kteří nám pomáhali, nemohu nezdůraznit, co pro nás udělal, dělá, a dej Bůh ještě dlouho bude dělat Edvard Beneš.

My máme vládu Národní fronty, máme ministerského předsedu Gottwalda, s nímž jsem já, doufám, že by se nezlobil, kdybych mu to řekl do očí, ve velmi intimních přátelských stycích a velmi si ho vážím. Šel celý život za svým

přesvědčením, trpěl za ně, byl zavřen a vytrval v něm. Národní fronta znamená, že jsme se dohodli, že se budeme dohodovat. Není možná demokracie bez politických stran. Je to zdravé, že každá strana říká, že je ze všech stran ta nejstranovatější. Nebojte se stranických bojů a diskusí. Ve všech stranách mají nejlepší věst a to je na vás na stránkách. V mnohých případech to tak je, v některých to snad tak docela není. Ale jsme lidé smrtelní a chybující.

Dvouletka, velká, zatěžující a obtížná úloha, se nám z velké části jistě povede. Je třeba, aby průmysl, vývoz a dovoz vedli ti nejschopnější. A jsou-li takoví, kteří nejsou schopni, neohrnujeme nad nimi nosy. Dělají, co umí, ale je třeba tu a tam měnit, což se také děje. Jen na ně nestřkat psí hlavu. Já jsem se stal zahraničním ministrem a také jsem tomu rozuměl jako koza petrželi, a tak jsem se musel klátit sem a tam.

Znárodnění se nebojím. Nebojím se ekonomického znárodnění. Báł bych se intelektuálního, uměleckého, filozofického a náboženského zestátnění. Jsme tisíce svobodných individualit, svobodných lidských duší, kterým nikdo nesmí předpisovat, mají-li číst Šmilovského nebo Sládka. Nikdo mi nesmí zabránit, abych četl to, co chci. Mám rád muziku. Byla to jediná věc, na kterou bych se byl hodil, ale byl jsem líný, tak jsem necvičil. Trvám na tom, aby se mi směla líbit hudba, která se mi líbí. Mám rád obrazy, vím, který se mi líbí, a nesnesu, aby mi někdo řekl, tento obraz se ti musí líbit. Mým ideálem je zdravé, soběstačné socialistické hospodářství volných lidí. Musíme si zachovat jiskru, s kterou jsme se narodili, jíž se lišíme od němé tváře.

Jsem optimista, i když se na světě dějí věci, které nejsou dobré. Nebudu vytýkat, kdo dělá chyby. Je nutno, aby se ti velcí dohodli. A věřím, že se dohodnou, že k válce nedojde. Atomové pumy se mohou změnit v požehnání. Mohou dodávat elektřinu a hnát fabriky. Není na světě země nebo státu, není talentovaného generála, který by si přál válku.

Jsou dvě teze. První: za dva roky bude v Americe ohromná hospodářská krize. Amerika se zhroutí. Bude potom muset dělat to a to. To je teze negativní a cynická a těm, kdo vám ji říkají se vysmějte. Druhá: možná, že ještě letos na Ukrajině a na Balkáně budou špatné žně. Rusko a Balkán půjdou dolů a budou muset dělat to a to. To je teze negativní, cynická a navíc – zločinná. Ti, kteří vám ji řeknou, jsou lidé zločinní, ty třeba vymrskat dýtkami z přítomnosti slušných lidí. Svět se dá zachránit jen pozitivně.

Chtěl bych, aby každý měl doma ledničku, abyste žili pohodlněji, než žijete dnes, abyste měli víc prachů, aby se vám dobře vedlo, ale nezapomínejte na to, co je pod horizontem, to co ucho neslyší a oko nevidí. Hádejte se skoro o všem, ale ne o všem. Hádejte se o 90%. Ale o těch 10% se musíme dohodnout všichni, nechceme-li zahynout. To je věc věčná, to je humanita, to je láska. Musíme se naučit celý den se hádat jako psi o kost, a pak jít jako kamarádi spolu na večeri. To je těch 10 %. Žít spolu jako přátelé, i když jsme různých odrůd politických, i když jsme jiného přesvědčení.

A pak ještě něco. Já ohromně věřím na pokoru. Bez pokory se to nedá vyhrát. Kdyby se svět dnes rozhodl, že na výstavbu míru a sociální spravedlnosti věnuje tolik, co stála světová válka 14 dní, zaručuji, že budeme mít asi 50 let míru. Všichni jsme byli za války fanatiky. Chtěli jsme

Masarykův lid

vítězství a zasloužili jsme si ho. Ty naše Lidice, Ležáky, koncentráky a ghetta, ti umírající věřili, že ten mír vybudujeme. Prosím vás, budme aspoň z jedné desetiny tak fanatičtí pro mír, jako jsme byli za války fanatičtí pro vítězství. A budeme mít mír. Duševní i materiální hodnoty

se spojí tak, aby se nám vedlo tak, jak se sluší vést Čechoslovákům, Slovanům, Evropanům, světoobčanům – lidem.

Jan Masaryk

V tomto čísle Masarykova lidu dáváme prostor i Janově starší sestře Alici Masarykové, protože si letos 29. listopadu připomínáme 50. výročí jejího úmrtí.

Alice Masaryková vystudovala historii, filozofii a sociologii na univerzitách v Praze, Berlíně a Lipsku; otázku sociální a emigrační studovala v Chicagu. Vyučovala na lyceu v Českých Budějovicích a pak v Praze. Za první světové války se zapojila do domácího odboje. Od října 1915 do července 1916 byla vězněna ve Vídni a po svém propuštění zůstala pod policejním dohledem. Vždy stála po boku svého otce a byla mu nápomocna. V letech 1919–1939 byla předsedkyní Čs. červeného kříže. Druhou světovou válku prožila v exilu v USA, ale po osvobození 1945 se vrátila do vlasti. Po únorových událostech 1948 a po tragické smrti svého bratra Jana znovu odešla do USA, ale ponechala si čs. státní občanství. V Americe napsala a v Pittsburghu 1950 vydala vzpomínkovou knihu "Dětství a mládí", z níž přinášíme ukázkou.

VEČERNÍ HOVORY

Venku bylo pošmoumo, ale v pokoji mílo a útulno. Zas byl večer a zase matka přišla.

Ráda bych zachytila její hovory, není to však možné; nicméně vzpomínky na ty chvíle mne provázejí životem. Toužím, aby z těchto řádků mluvil její silný duch a aby z nich vanula její milá duše. Jako se v jasné hladině jezera odráží krásná krajina, tak se v její mysli vzpomínkami zrcadlilo její ušlechtilé mládí. Byla prý šťastné, spokojené dítě a jako malá holčička si po celé hodiny vyhrála s lasturami, které jí z jižních moří přivezl strýc, námořní kapitán. Mušle z jižních moří jsou zvláště krásné – a nedivím se ani dnes, že si s nimi dovedla tak dlouho hrát. Je to zázrak. A konečně – celý svět je zázrak.

Milé to bylo u nich v Monisani. Moje matka byla třetí z jedenácti dětí a bylo jí třináct let, když se narodila nejmladší, Laura.

Matka vzpomínala na veliký dům v rozlehlé, stinné zahradě, kde bylo pro ně pro všechny dost a dost místa. Babička vytvořila pro své děti krásný domov; převzala mnoho z tradice svého rodu pionýrů, otců-poutníků. Každý ví, jaký ti měli tvrdý život a že jen skromností, houževnatostí a pracovitostí se udrželi v těžkých poměrech. Ta tradice v rodině zůstala, šla z pokolení na pokolení. Babička za deštivých dnů a za bouře stavěla vždy do okna lampu, aby osamělému poutníkovi svítila na cestu, aby mu dodávala odvahy a aby mu ukazovala směr. To je jeden z takových starých zvyků.

Babička měla lidi ráda, každému dovedla poradit. Lidé zase měli rádi ji. Moje matka vzpomínala, jak za války Severu s Jihem chodívali ke Garriguovým na zahradu černoši a jak jim babička četla z novin zprávy z bojiště a vyprávěla, co dělá pan Lincoln, kterého babička obdivovala a kterého černoši zbožňovali.



V létě dala postavit na zahradě velkou štoudev s vodou a děti se tam v horkých dnech šplouchaly, sváděly námořní bitvy a osvěžovaly se chladnou vodou. Babička svým dětem opravdu přála. Nejednou jim zahrála k tanci v hudebním pokoji. Uměla hrát jen několik kousků – ty hrála brilantně, ale jinak nic. To však stačilo, pokud bylo právě třeba taneční hudby.

Kolem Garriguova rodinného stolu zasedala hezká hrstka, ovšem zřídka všech jedenáct. Seděli slušně, protože dědeček dával velký důraz na pěkné chování u stolu, a neposlušat – to bylo nemyslitelné.

Matka si jednou vzpomněla na podařenou událost: Rodiče odešli na návštěvu, děti zůstaly samy doma. U stolu

předsedal nejstarší z chlapců, Rudolf, dobrý sportovec. Rozdával bramborovou kaši: Nabral na lžici, namířil a trefil na talíř. Výborně! Jeden, dva, tři talíře, Čtyři! Ale pak – běda! Kaše nedopadla na talíř – padla na milou tvář Elinčinu. Bylo hodně pláče a hodně smíchu, ale podruhé se to už neopakovalo.

Matka žila šťastně mezi svými bratry a sestrami – všichni byli hodní, veselí a po svém nadaní. Ale byt svou rodinu sebevíc milovala, toužila po chvílích samoty, a tak jako čtrnáctiletá si upravila v podkroví světničku s nábytkem z měkkého dřeva – se stolem, židlí, knihovničkou na stěně. Zde se tak mladá pustila do četby, vlastně do studia Baconových esejí, a Shakespeare se jí stal tenkrát životním přítelem. Tu často v myšlenkách přistoupila k oknu a dívala se na růžové a bílé kvetoucí sady, pozorovala bouři s křížujícími se blesky, s hvězdami a tajemnými, vzdálenými světly, severní září rozlévající se po obloze. A v duši byl klid, v srdci důvěra...

Vždy mne dojímalá matčina tichá úcta a vděčnost, se kterou se blížila k lidem. Překvapovalo mne to při její určitosti

Masarykův lid

a nekompromisnosti. Matka byla vděčna svým rodičům, že v ní vypěstovali tyto city a že všem dětem dali dobré, důkladné vzdělání. Dědeček své děti připravil pro život svou péčí a svou přísností. Stačil na ně na všechny a na všechno. Života se nebál, proto se mu v obchodě dobře dařilo. Nebezpečí, těžkosti zmáhal. Ani když mu jeho knihkupectví vyhořelo, neklesal na duchu. Přešel do pojišťování a v tomto oboru úspěšně pracoval. Byl čestný a pracovitý. Do prošlého a silného prostředí Whitingů s jejich tradicí otců-poutníků dědeček vnesl silnou tradici Garriguů – francouzských hugenotů a dánských mořeplavců.

Garriguové totiž opustili vlast pro své náboženské přesvědčení, když kardinál Richelieu za Ludvíka XIV. zrušil nantský edikt a vyhostil z Francie všechny protestantobugenoty. Otcův praděd Garrigue našel nový domov v Dánsku. Usadil se v Kodani, sňatkem se spříznil s rodinou Duntzfeldů a s nimi se účastnil obchodu s Dálným východem. Na lodích dováželi koření, rýži, čaj a vzácné tkaniny. Jednou, když obchod zvláště dobře kvetl, si přivezli dvě opičky a ty, v červených fraccích, jim přísluhovaly při stole a nosily na mističkách ořechová jádra. Jako malé děvčátko mne ty opičky nejvíce zajímaly...

Dědeček vyrůstal v kulturním ovzduší svého rodičovského domu v Kodani. Měl příležitost stýkat se tam s umělci výtvarnými i s hudebníky. Hlubokým dojmem na něho působil sochař Thorvaldsen, a to nejen svým uměním, nýbrž i svou povahou. Dědeček si vážil svých návštěv v Mistrově ateliéru.

Matka někdy vyprávěla o Malvině Garriguové, dědečkově sestřenici, která měla opravdu krásný hlas. Teprve na přímlovu mého dědečka jí rodiče dovolili, aby se stala operní pěvkyní. Malvína si získala světového jména.

Za napoleonských válek se Garriguovým potopila loď s plným nákladem a rodina tak pozbyla velkého jmění. Začala chudnout. Garriguové se postupně museli obrátit k jiným povoláním. Můj dědeček si zvolil knihkupectví a nakladatelství. Vyučil se v Lipsku, v městě knih, ale také v městě Bachově. Zde ještě prohloubil svůj smysl pro hudbu a své porozumění pro umění. Za svého pobytu v Lipsku chodil na koncerty a na moteta do kostela sv. Tomáše, kde kdysi působil jako regentchori Johann Sebastian Bach. Svým porozuměním pro hudbu dědeček po letech umožnil mé matce hudební vzdělání a urovnal jí cestu do Lipska na konzervatoř.

Matka vyrůstala v tradici umění, a proto tak soucítila se svým synem malířem Herbertem. Za tichého večera jednou řekla:

„Herbert to nemá lehké. Doba vyžaduje svůj výraz, ale to, jak si kubisté a surrealisté zjednodušují problém, to Herbert přijmout nemůže. Usiluje o své vyjádření a dochází ve své malbě jednoduchosti; jen to základní a podstatné se snaží vyjádřit. A v tom je něco nového. Mám ráda jeho „Cestu“. Staletími ji lidé vyšlapali. Vede do malé vesničky až na obzoru. Tři čtvrtiny obrazu tvoří nebe – a pod ním žijí lidé.“ Z matčiných vzpomínek vždy vedla cesta do její činné přítomnosti. Hovořila se mnou o všem, co den přinášel, o našich společných zájmech. Mluvila pěknou, milou češtinou.

Matčino vyprávění o jejím dětství a o její rodině, vzpomínky na předky v Americe a v Dánsku byly pohádkou

mého dětství. Ale dnes si chci uvědomit to, co bylo podstatou jejího života. Mladá poznala kulturu Čechů a Slováků. Otevřel se jí nový svět – byla jím upoutána. Tento svět se jí otevřel otcem a jeho národ se stal jejím národem. Matka viděla, že náš lid je přemýšlivý, nadaný, pracovitý a poctivý. Čtouc rukopisy otcových prací, poznávala dějiny národa, který se stále snažil spojit náboženství s denním životem, aby zde nebylo rozporu.

Při svých povinnostech domácích a rodinných nepřestala se zabývat hudbou; zvláště Bedřicha Smetanu studovala důkladně a odborně. Cenila si jeho uvědomělosti: „On vždy ví, co dělá!“ Se Smetanou věřila, že jen to nejlepší je pro lid dobré dost. Národ mu odpovídal porozuměním. Jednou mi matka řekla, že Smetana napsal „Prodanou nevěstu“, aby lidu dal čistou, radostnou hudbu, sourodou jeho povaze a tradici, a aby tak vypudil cizí operety.

Matka se dožila údobí, kdy se technických vymožeností využívalo prakticky. Už tenkrát cítila nebezpečí, které s sebou přináší zneužití technických vynálezů; jasně viděla, že to, co by mohlo být pozhelnáním, zneužito, stalo by se velkým zlem.

Tenkrát se u nás rozmáhaly kinematografy. Je pro ni příznačné, že ani zde neznala kompromisu. Když se jednou na plátně objevil pochybný obraz, prostě odešla.

Matce bylo jasné, že naše tradice být sebekrásnější nestací, že je třeba náboženského myšlení. Řekla:

„Co mi zde vždy nejvíce chybělo, byla schopnost nábožensky myslet. To jsem takřka vůbec nenacházela. Nábožensky cítit, to ano – nábožensky myslet ne. A přece je v naší době nezbytně potřebné nábožensky myslet, docela klidně a logicky jako o každém jiném praktickém problému, neboť náboženství je eminentně praktické, je základem života. Mám v náboženství ráda jasnost a především upřímnost, sic jinak je srdce celého života ochromeno. Člověk si musí být jasný a musí si umět říci: to vím, to nevím, neboť žít nábožensky neznámá vědět všechno. Ba naopak, to znamená pocítovat, jak nekonečně málo víme. Náboženství proto dává upřímnou skromnost a trpělivost.“

A teď, vzdálena vlasti, vzpomínám na ty večerní hovory a uvědomuji si, jak matka jasně viděla, jak měla pravdu a jak čistá byla její duše.

Alice Masaryková

Musíme dříve značně mnoho znáti z nějaké věci,

než se můžeme ptáti po tom, čeho neznáme.

Indiánské přísloví praví, že učený zná a pátrá,

nevědomec však neví, o čem má pátrati.

J. J. Rousseau

Masarykův lid

Každého roku se uděluje Nobelova cena za významné objevy ve fyzice, chemii, fyziologii a lékařství, za literaturu, ekonomii a mírové úsilí, a tak tomu bylo i letos, přičemž se už téměř zapomnělo, že první ženskou nositelkou Nobelovy ceny míru byla v roce 1905 pražská rodačka Bertha von Suttnerová (1843–1914). Jako Nobelova spolupracovnice podstatně přispěla ke vzniku Nobelovy ceny. Byla to německy píšící prozaička a zakladatelka novodobého mírového hnutí. Vydávala pacifistický časopis "Die Waffen nieder", nazvaný podle jejího stejně pojmenovaného protiválečného románu (česky pod názvem "Odzbrojte!") Byla autorkou sociálně a politicky zaměřených knih "Věk strojů" a "Před bouří". Charakter své doby zachytila v "Pamětech". Připomínáme si ji článkem J. S. Kupky "Nobelova sekretářka" (in: Přísně tajné 2003/2)

NOBELOVA SEKRETÁŘKA

Velkou mezinárodní událostí je každoroční udělování Nobelových cen za nejvýznamnější vědecké objevy. Současně uděluje Švédská akademie i Nobelovu cenu míru „pro toho (či pro tu), kdo nejvíce a nejlépe pracoval pro sbratření národů, pro odstranění či zrušení armád či pro vytváření a rozšiřování mírových kongresů". Uvedenou pasáž napsal Alfred Nobel do své závěti pod vlivem ženy, kterou kdysi přijal na inzerát jako sekretářku. Ta žena se narodila v Praze.

V levém rohu Staroměstského náměstí, díváme-li se od trosek Staroměstské radnice, stojí nádherný palác. V první polovině minulého století jej obýval polní maršál rakouské císařské armády František Josef hrabě Kinský. Oženil se v pokročilém věku se Sofií Vilemínou Körnerovou, ženou o 50 let mladší. V čase, kdy čekala druhé dítě, zemřel. Holčička se narodila 9. června 1843.

Sofie Körnerová neměla 16 předků takového stupně urozenosti, aby ji nositelé jména Kinských považovali za sobě rovnou. Dali to najevo hned po narození. Ke křtu nesla holčičku česká služka Barbora Krajková. Za takových okolností přišla na svět Berta, komtesa Kinská. Nepohodlní členové proslulých rodů byli odsouváni, aby nebyli na očích. Bertiným poručníkem byl hrabě Fürstenberg v Brně. V jeho paláci žila Berta s matkou 13 let. Naučila se několik jazyků, výborně hrála na klavír a měla pěkný hlas. Dokonce jednu dobu pomýšlela na operní kariéru. Inteligencí a vzděláním předčila jiné, urozenější komtesy, avšak na plesech šlechty poznala ponižující pocit: Nikdo se s ní nebavil. Neměla naději na výhodný sňatek.

Její starší bratr, narozený ještě za života maršála, byl poslán do kadetní školy a stal se důstojníkem. Berta s matkou procestovala mnohé evropské lázně. V Hamburku poznala gruzínskou kněžnu Dadianu z Mingrelis, která si ji oblíbila.

Po několika neúspěšných zasnubách a po smrti matky odmítla Berta doživotní azyl v „odkládacím domě" Kinských v Görzu. Prohlásila, že nestojí o apanáž z milosti a přijala místo společnice a vychovatelky čtyř dcer barona Karla von Suttnera ve Vídni. Bylo jí 29 let.

Baron Suttner měl však ještě syna Artura... Tři roky trvalo než Suttnerovi odhalili, že Artur a Berta jsou milenci. Artur byl o sedm let mladší a dvaatřicetiletá Berta byla vlastně jen chudá guvernanka. Takto si Suttnerovi svou budoucí snachu nepředstavovali. Bertě bylo jasné, že pobyt v jejich domě skončil. V Neue Freie Presse si přečetla inzerát: „Zámožný a vzdělaný starší muž, žijící v Paříži, hledá dámu usedlého věku a znalou cizích řečí pro práci sekretářky a dozor nad domácností."



Berta měla dva šperky po matce. Jeden prodala a odjela do Paříže. Ten zámožný a vzdělaný starší muž byl Alfred Nobel, švédský továrník, držitel četných patentů a vynálezce dynamitu, už tehdy pohádkově bohatý. Okamžitě Bertu přijal a oba v sobě našli zalíbení. Bertin život by se byl patrně utvářel jinak, kdyby záhy nepřišel z Vídně telegram: „Nemohu bez tebe žít. Artur."

Berta prodala druhý šperk a vrátila se do Vídně. Dali se tajně oddat v kostele sv. Egyda. Berta napsala o svých osudech Dadianě z Mingrelis a kněžna ji obratem pošty pozvala na své panství v Gruzii.

Artur a Berta prožili v Gruzii deset let v Kutaisi, Gordi a Zugdidi. Berta zpočátku vyučovala děti v bohatých rodinách západoevropským jazykům a hře na klavír. Artura zaměstnal jako stavbyvedoucího kněžnin zeť Achilles Murat, vnuk Napoleonova maršála.

Nejkrásnější léta prožili v Zugdidi v pronajatém domku, zařízeném po gruzínském způsobu. Dostali pro kuchyň pět hus. Ale vytvořili si k nim citový vztah a pustili je na svobodu.

Masarykův lid

„Když už člověk musí jíst drůbež,“ prohlásila Berta, „nemá jíst své sousedy ze zahrádky.“

Pak začali dopisovat do rakouských a německých novin. Nejprve reportáže z Gruzie a Kavkazu. V roce 1877 vypukla rusko-turecká válka a bojiště se přiblížilo k Suttnerovým. Reportáže měly pak poněkud jiný obsah. Poznání hrůz války dalo Bertě mohutný tvůrčí impuls. Začala psát romány, které vycházely v Rakousku a v Německu.

Po deseti letech dobrovolného vyhnanství se starý baron Suttner a jeho manželka s Bertou usmířili. Koneckonců měli teď v rodině úspěšnou spisovatelku. Berta s Arturem se tedy vrátili do Vídně. Bertě bylo už dvaadvacet let, ale vrchol kariéry měly teprve před sebou.

Její jedenáctý román *Die Waffen nieder* (doslovně *Pryč se zbraněmi*) nakladatel nejprve odmítl. Hrdinkou příběhu je baronka Marta Tillingová, která ve čtyřech válkách – v rakousko-italské 1859, v prusko-dánské 1864, v prusko-rakouské 1866 a v prusko-francouzské 1871 postupně ztratí dva manžely a blízké příbuzné.

Zajímavý je v románu popis bojiště prusko-rakouské války. Marta Suttnerová jednak vyzpovídala pamětníky a pak prošla kraj od České Skalice přes Jaroměř, Josefov, Hradec Králové až k Sadové a Svěbskému lesu, kde byly nejkrvavější bitvy.

V roce 1889 vydal nakladatel na zkoušku 1000 výtisků románu. Kniha se stala senzací. Okamžitě se tiskla další vydání. Následovaly překlady do dvanácti jazyků, *Bas les armes, Lay down your arms...* Byl to světový úspěch. Český vyšel román pod názvem *Odhodte zbraně* v roce 1896.

Teď se najednou k Bertě přihlásila i rodina Kinských. Bertu však daleko více těšilo, že se přihlásil Alfred Nobel. Setkala se s ním v jeho paláci v Paříži na Avenue Malakoff. Nebylo to setkání jediné. Svědčí o tom čilý písemný styk.

Berta se však nespokojila s literární slávou. V roce 1891 založila Österreichische Friedensgesellschaft, Rakouskou společnost pro mír. Byla to první masová společenská organizace toho druhu. Jako kolektivní člen do ní například vstoupil Svaz rakouských státních zaměstnanců, který měl 50 000 členů, „um ein kulturelles Werk zu fördern“, k podpoře kulturních snah.

Berta Suttnerová pracovala pro International Arbitration and Peace Association v Londýně, jezdila na zasedání Mírového byra v Bernu a zvali ji na schůze Meziparlamentní unie. Všude bojovala proti zvyšování státních rozpočtů na zbrojení a organizovala mírové kongresy. Francouzský politik Frédéric Passy ji na setkáních evropské intelektuální elity nazýval „notre général en chef“, náš náčelník generálního štábu. V anketě *Berliner Zeitung* v roce 1898 se Berta Suttnerová ocitla na prvním místě mezi nejznámějšími ženami světa. Svou popularitou předstihla i Sarah Bernhardtovou, proslulou herečku *Comédie Française*.

Alfred Nobel považoval její počínání za pošetilé a sám účast v protiválečném hnutí zprvu odmítal. Argumentoval takto: „Mé továrny udělají konec válce spíše než vaše kongresy! V okamžiku, kdy se dvě armády mohou během několika sekund zničit, se všechny civilizované národy zhrzojí a své jednotky stáhnou.“ Po tom, co jsme zažili ve 20. století, se nám názor Alfreda Nobela zdá dětinský, ale on opravdu věřil, že hrozba dynamitu, vidina totálního zničení, odvrátí vlády od války.

Berta Suttnerová však na něho nepřestala naléhat, aby podporoval její mírové aktivity. Řekl jí: „Informujte mě, přesvědčujte mě a já pro vás udělám něco velkého.“

Shromáždila udivující množství údajů o výdajích všech vlád na pozemní a námořní ozbrojené síly a o důmyslu, zapojeného do zabíjení lidí:

Brzdovratné zařízení umožnilo montovat na děla optické zaměřovače, poněvadž dělo zůstalo po výstřelu na místě.

Americká Cotton Powder Company zlepšila ruční granát tak, že mohl být vystřelován z pěchotní pušky.

Hiram Maxim sestrojil v roce 1885 kulomet. Tím se proces zabíjení lidí průmyslově zmechanizoval, zdokonalil.

Zbrojní továrny chrlily opakovací pušky a poloautomatické pistole.

Rostly tonáže bitevních lodí, objevily se první ponorky a začínala militarizace vzduchu. Hrabě Zeppelin už projektoval první vzducholodě.

Alfred Nobel zemřel roku 1896. Když rozpečetili jeho závěť, ukázalo se, že dodržel slovo dané Bertě Suttnerové. Ustanovil udělování ceny míru. Prvními nositeli se stali Frédéric Passy a zakladatel Červeného kříže Jean Henri Dunant. Bertě Suttnerové byla Nobelova cena – jako první ženě – udělena roku 1905.

Zatím se však teprve chýlí ke konci devatenácté století. V srpnu roku 1898 přichází z Petrohradu neuvěřitelná zpráva: Ruský car Nikolaj II. vydal mírový manifest, v němž navrhl uspořádat mezinárodní mírovou konferenci o odzbrojení. Mezi jiným se v něm pravilo: „Zbrojení vyvolává hluboké hospodářské krize a stále nebezpečí, které vyplývá z hromadění válečného materiálu, vytváří z armád neúnosné břímě, které národy mohou nést jen s krajním vypětím. Je proto jasné, že každé prodlužování tohoto stavu by mohlo vést k osudové katastrofě. Už jen pomyslení na ni nahání hrůzu každému, a proto ji musíme odvrátit. Zastavit zlo, které hrozí světu, je nejvyšší povinností, která dnes zavazuje všechny státy.“

Manifest vyvolal rozporné reakce. Kladně odpověděla i hned mladičká holandská královna Vilemína, která nabídla k uspořádání konference svůj palác Huis ten Bosch v Haagu. Státníci soupeřících velmocí považovali manifest za trik. Rusko prý potřebuje pět klidných let, aby mohlo dobudovat své strategické železnice na Dálném východě, do Vladivostoku a do Port Arturu. Nemůže přezbrojit armádu, protože je dvakrát po sobě postihla neúroda, a nemá proto žádné příjmy z vývozu obilí. Jistou nedůvěru v carovy dobré úmysly vyjádřila i Socialistická internacionála. A naprosto nedvojsmyslně se vyjádřil německý císař Vilém: „Ich scheisse auf die Konferenz und verlasse mich lieber auf mein scharfes Schwert.“ Seru na konferenci a spolehnu se raději na svůj ostrý meč. Když se mu v roce 1918 meč otupil, ještě rád přijal azyl v království holandské Vilemíny, kterou před dvaceti lety považoval za hloupou husu, když nabídla svůj palác pro odzbrojovací konferenci.

Berta Suttnerová přijala carův manifest s nadšením. Obsahoval všechny myšlenky, za které léta bojovala. Uspořádala turné po celé Evropě a burcovala veřejnost i všechny možné organizace a parlamentní kluby k nátlaku na státníky, aby přijali pozvání na konferenci.

Němečtí militaristé ji nazývali posměšně „die Friedensbertha“ Nacionálně zaměřený básník Felix Dahl

Masarykův lid

napsal satirickou báseň, v níž parafrázoval název Bertina románu *Die Waffen nieder*.

Die Waffen hoch!

Das Schwert is Mannes eigen...

Chopte se zbraní! Meč chlapské ruce sluší. Kde zbraně promluví, tam mlčet patří ženě.

Bertě Suttnerové byl cizí každý projev nesnášenlivosti ať rasové, náboženské nebo třídní. V Rakousko-Uhersku byly dva vládnoucí národy: Němci a Maďaři. Ostatní národy, Češi, Slováci, Poláci, Rusíni, jižní Slované, Italové a Rumuni, kterých dohromady byla většina, byly ve svém vývoji hospodářském a kulturním omezovány.

Berta při své návštěvě Prahy vyzdvihla umělecký přínos Jaroslava Vrchlického a Svatopluka Čecha, jejichž básně znala. Praha na ni také nezapomněla. Městská rada jí k sedmdesátým narozeninám udělila čestnou plaketu. Zato Vídeň přešla její jubileum ledovým mlčením.

Velká mírová konference, jak ji navrhl ruský car, se v holandském Haagu konala od května do července roku 1899. Své delegace na ni vyslalo dvacet šest vlád. V zasedacím sále smělo být přítomno pouze patnáct novinářů. Mezi nimi byla jediná žena – Berta Suttnerová.

Po tříměsíčním jednání delegace odhlasovaly pravidla zacházení s raněnými a zajatci a zákaz používání otravných

látek a střel s napilovanou špičkou, zvaných dum-dum, podle města u Kalkaty, kde byly poprvé použity.

O snížení zbrojení ani slovo.

Byl to výsledek více než hubený. Nejhorší však bylo, že dál vypukaly lokální války: Britové válčili proti Burům v Jižní Africe. Japonci proti Rusům. Italové proti Turkům. Bulhaři, Srbové a Řekové společně proti Turkům a pak ještě Srbové proti Bulharům kvůli Makedonii.

Berta Suttnerová, rozčarovaná a zklamaná, zemřela 21. června 1914. Přesně za týden, 28. června, srbský student Gavrilo Princip zastřelil v Sarajevu rakouského následníka trůnu Františka Ferdinanda d'Este. Měsíc nato vypukla do té doby největší válka, první světová, ve které byli dobíjeni ranění a zajatci a používány otravné látky i střely dum-dum. Avšak ani tyto hrůzné skutečnosti, ani ještě hrůznější, které následovaly dvacet let po Versaillském míru, nesnižují velikost a ušlechtilost Berty Suttnerové, rozené komtesy Kinské z pražského Staroměstského náměstí – Nobelovy sekretářky.

Dál se udělují ceny míru, dál v tomtéž Haagu soudí mezinárodní tribunál zločiny proti lidskosti a dál ve všech národech působí síly proti nesmyslnosti válek.

J. S. Kupka

Uveřejňujeme stat' prof. Zdeňka Víška o kontroverzním generálu Vlasovovi v pohledu českých historiků a politiků. Jeho případ je modelovou ukázkou, že nelze jedno zlo potírat jiným, že nelze d'ábla vymítat Belzebubem.

GENERÁL VLASOV POHLEDEM ČESKÝCH HISTORIKŮ A POLITIKŮ

Úvodem

Jednou z nejkontroverznějších postav druhé světové války byl nepochybně bývalý sovětský generál Andrej Andrejevič Vlasov (14. 9. 1901 – 2. 8. 1946), od jehož popravy v moskevském vězení uplynulo na počátku srpna letošního roku 70 let.

Osudy generála Vlasova jsou spojovány především se sovětsko-německým válečným zápasem v letech 1941-1945, avšak v závěrečné fázi života tohoto člověka nalezneme skutečnosti, které jej spojují především s politickým a vojenským vývojem v tehdejším protektorátu Čechy a Morava, neboť v listopadu 1944 byl v okupované Praze založen za nacistické podpory tzv. Výbor osvobození národů Ruska, jehož se stal Vlasov předsedou, a o půl roku později (za naprosto změněné politicko-mocenské situace) se pak příslušníci „jeho“ vojsk, a to konkrétně 1. divize tzv. Ruské osvobozené armády, zúčastnili bojů během Pražského povstání na straně českých povstalců, což ovšem Vlasova a jeho vojáky nezachránilo před sovětským zajetím. Zatímco při zakládání onoho „osvobozenéckého“ výboru byl Vlasovův vliv stěžejní, jeho role v Pražském povstání pak byla spíše okrajová, neboť „přechod“ vlasovců na stranu povstalců svou autoritou zajistil velitel první divize

generál Buňačenko, nikoliv generál Vlasov, jehož politický vliv v té době byl již minimální.

Objektivní hodnocení skutků osobnosti A. A. Vlasova, jak již naznačily předchozí řádky, je nepochybně dosti komplikované a složité, stejně jako byla rozporuplná jeho životní cesta, která je spjata s předválečným a především válečným působením v Rudé armádě, kdy se podílel na úspěšné obraně Moskvy v prosinci 1941, s jeho následným zajetím německým vojsky roku 1942 a pozdější spoluprací s nacistickými orgány při budování tzv. Ruské osvobozené armády, jež měla Rusko zbavit nadvlády Stalina a bolševiků.

Podobně obtížné je historické zhodnocení existence jemu podřízených vojsk, jejichž plné oficiální pojmenování znělo *Ozbrojené síly Výboru pro osvobození národů Ruska* (VS KONR), zkráceně pak *Ruská osvobozenécká armáda* (ROA). Vlasovova armáda byla nejznámější vojenské seskupení někdejších sovětských občanů (z velké většiny ruské národnosti), kteří se na straně nacistického Německa – částečně dobrovolně a částečně z donucení – připravovali za druhé světové války na boj proti Rudé armádě. K tomu však fakticky nikdy nedošlo, neboť po epizodickém a ojedinelém střetu se sovětskými vojsky v dubnu 1945 na východní frontě nakonec vlasovci v Praze své zbraně obrá-

Masarykův lid

tili o necelý měsíc později proti svým někdejšími německým patronům.

Tragické dilema sovětských válečných zajatců

Je obtížné jednoznačně stanovit, jaká byla převažující motivace vstupu desetitisíců bývalých sovětských občanů do Vlasovovy armády (stejně tak do jiných ozbrojených ruských protisovětských formací, jako byly například *Ruská osvobozenecská lidová armáda*, *Ruská lidová národní armáda*, *První ruská národní armáda* nebo *Družina*, které vznikaly již dříve na obsazených územích Ruska a jež se nacházely

tické úřady umožnily ovšem až na podzim roku 1944, kdy německé armády na východní frontě byly postupující Rudou armádou zatlačovány k předválečným německým hranicím.

Hodnocení úlohy Vlasovovy armády pohledem českých historiků před rokem 1989

Historici v době socialistického Československa při hodnocení Ruské osvobozenecské armády vždy zdůrazňovali, pokud o Vlasovově armádě vůbec psali, především fakt vojenské zrahy a následné spolupráce s nacisty, které se stoupenci generála Vlasova za války měli službou v ROA dopustit.

Tak například roku 1965 komunistický historik Karel Bartošek (1930–2004), který ale v sedmdesátých letech jako politický vězeň Husákovy režimu a pozdější exulant ve Francii nepochybně prošel výraznou proměnou svých politických postojů, o vlasovcích v knize *Pražské povstání 1945* uvedl toto jednoznačně odmítavé stanovisko:

Čím je tzv. Vlasovova armáda? Nemůžeme se tentokrát při naší odpovědi vyhnout morální kategorii. Je to armáda zrádců vlasteneckého úsilí sovětského lidu ve druhé světové válce a – nebojme se slov – v jejích jednotkách je řada těch nejhorších zločinců, jaké tento válečný požár zažil. O charakteru „Vlasovovy armády“ nemůže být ani na chvíli pochyb. ... Je to armáda vyhraněně protilidová, sloužící nacifašismu na nejružnějších úsecích a zaměřená především proti SSSR. Taková armáda je vážným nebezpečím pro každý lidový antifašistický boj.

Podobně příkré hodnocení se objevuje i o dvacet let později v publikaci *Jak to bylo* v květnu 1945 pracovníka tehdejšího Československo-sovětského institutu ČSAV v Praze Václava Melichara, který o Ruské osvobozenecské armádě v Praze napsal:

Zároveň s hrdinským bojem pražského lidu proti německé přesile došlo v průběhu povstání k některým vážným komplikacím. Mezi ně patří především příchod tzv. Vlasovovy armády, jejíž jednotky se objevily v pražských předměstích, na Smíchově, v Řepích, v Ruzyni, v Radotíně dne 6. května. Byli to zrádci sovětského lidu, kteří z různých důvodů, ale dobrovolně vstoupili do německých služeb a kteří měli na svědomí mnoho ukrutností proti národně osvobozenecskému hnutí v zemích okupovaných Němci. V posledních dnech války, když bylo jasné, že se budou muset zodpovídat ze svých zločinů, hledali nějaké alibi a byli ochotni vystoupit i proti Němcům.

V naprosto negativním hodnocení ROA česká oficiální historiografie setrvala vlastně až do samotného konce komunistického režimu, když slovníková příručka *Český an-*



Из обращения генерал-лейтенанта **Власова,**
Главногокомандующего
Вооруженными Силами
Комитета Освобождения
Народов России:

... «Вы знаете, что мы боремся за свои собственные интересы. Мы имеем высокие и благородные цели нашей борьбы. Эти цели — свобода нашей Родины, счастье и процветание наших народов. Наши враги называют нас «немецкими наемниками и предателями». Но никто другой, как вы прекрасно знаете, что немецкими наемниками могут быть десятки или сотни людей, но миллионы быть такими не могут. Мы не были и не будем ничьими наемниками и в наших рядах наемникам не место. Интересы нашей Родины, наших народов для нас выше и дороже всего. Только нашей борьбой мы обеспечим действительную свободу, мир и счастье нашим народам.»

zcela mimo vliv generála Vlasova) – zda se jednalo ideologické či politické motivy, nebo o snahu uniknout nelidským poměrům v nacistických koncentračních táborech, kde většinu sovětských zajatců čekala smrt v důsledku hladu, epidemických onemocnění nebo hromadných poprav.

V letech 1941–1945 se do německého zajetí dostalo 5 754 000 sovětských vojáků, z nichž zahynulo 3 700 000, zatímco za první světové války padlo do nepřátelského (německého, rakousko-uherského nebo tureckého) zajetí mezi roky 1914–1917 2 417 000 ruských bojovníků, z nichž zahynulo „pouze“ 70 000. I tyto skutečnosti při hodnocení údajné nebo skutečné zrahy vlasovců je nutno mít na paměti – zvláště u řadových vojáků a nižších důstojníků. Pro úplnost je nutno dodat, že ze tří milionů německých vojáků v sovětském zajetí zemřela asi jedna třetina z nich, kdežto z 232 000 příslušníků armád západních mocností v německém zajetí jich zemřelo 8 348.

Sám generál Vlasov byl voják wehrmachtu zajat po porážce 2. úderné armády na volchovské frontě u Leningradu 12. července 1942. Ještě téhož roku předložil německému velení návrh na vytvoření „ruské armády“ pro boj po boku hitlerovského Německa. V letech 1942–1944 se pak zúčastňoval ve prospěch této myšlenky řady důvěrných jednání i propagačních veřejných akcí. Formování tzv. Ruské osvobozenecské armády pod Vlasovovým vedením nacisti-

Masarykův lid

tifašismus a odboj z roku 1988, tedy již v době Gorbačovovy přestavby, kdy se začal měnit pohled na některé do té doby ustálené výklady událostí druhé světové války, o vojácích generála Vlasova v úvodu příslušného hesla uvedla: *Vlasovci – vojenské jednotky složené z dezertérů Rudé armády a naverbovaných protisovětských živlů v zajateckých táborech a na okupovaném území Evropy.*

Naopak o poznání příznivěji vlasovce a jejich účast v povstání zhodnotil literární historik, účastník protinacistického odboje, politický vězeň 50. let a signatář Charty 77 Václav Černý (1905 – 1987) v druhém díle svých Pamětí, jež sice byly napsány v 70. letech 20. století, ale v Československu byly vydány až roku 1992:

Vlasovova armáda se soustřeďovala v posledních dnech války v severozápadních Čechách, hodlajíc se rovněž uchýlit do amerického zajetí. Do Prahy se silnějšími částmi se přisunula od Jinonic. Sám na vlastní uši jsem dne 6. května v státním rozhlase slyšel českou ruštinou pronášený apel na „vajská Vlasova“...

Vlasovci zasáhli na pouhé zavolání o pomoc, udeřili mocně na Pankráci, na Vinohradech (Lobkovicovo náměstí), na Smíchově, na Žižkově, pronikli až k Obecnímu domu, to vše dne 7. května, byli to stateční lidé, padlo jich okolo tří set.

... a po roce 1989

S nástupem devadesátých let 20. století jsme při hodnocení fenoménu vlasovského hnutí svědky často zcela odlišných hodnotících přístupů, které jsou ovlivněny nejen badatelskými poznatky a interpretacemi, ale též politickou orientací jednotlivých historiků, případně i osobně prožitou zkušeností.

Za příklad stanoviska, jež je do jisté míry shodné pro téměř všechny studie a články, které se bez všech předpojatostí snaží o objektivní zhodnocení významu Vlasovovy armády, je možno uvést názor vojenského historika Karla Richtera, který v závěru své práce Případ generála Vlasova (1991) o této historické postavě píše:

Kdo může jednoznačně rozhodnout, zda tento muž, osudem vklíněný do svéráku volby mezi dvěma diktátory, byl zrádcem sovětského lidu, nebo vlastencem usilujícím o porážku Stalinovy tyranie ve jménu nové, demokratické budoucnosti národů Ruska? Zdá se, že k definitivní odpovědi na tuto otázku ještě nedozrál čas...

Někteří čeští historikové ve svobodných poměrech po roce 1989 hledali důvody protisovětských postojů vlasovců – ve snaze o jejich alespoň částečnou rehabilitaci – především v motivech politických – jako do značné míry logickou a oprávněnou reakci na Stalinův nepřátelský postoj vůči těm sovětským vojákům, kteří za války padli do německého zajetí, a sovětské vedení je proto považovalo za zrádce.

Například politický vězeň 50. let a posrpnový exulant Stanislav A. Auský (1922 – 2010), jenž se v řadách 2. pluku 1. divize ROA květnových bojů v Praze zúčastnil, ve své knize *Vojska generála Vlasova v Čechách* (1996) uvádí:

Miliony zajatců Rudé armády se od své vlastní vlády dočkaly pouze toho, že Stalin prohlásil, že neexistují, a pokud existují, pak jsou jako zrádci, kteří složili zbraně, zbavení občanských práv, a tedy jako by neexistovali... Nebyl to

však pouze hlad, který donutil zajatce změnit stejnokroj, jak to zjednodušují někteří autoři. Zradila je vlast, zřekla se jich, přestali existovat, a to v takovém množství, jaké zatím nemá obdoby.

Další posrpnový emigrant Rudolf Ströbinger (1931 – 2005) v knize *Poker o Prahu. Posledních sto dnů protektorátu* (1997), jež vycházela z jeho starší práce vydané roku 1985 ve švýcarském Curychu *Poker um Prag : die frühen Folgen von Jalta*, se zaměřil především na zhodnocení vojenského přínosu vlasovských vojsk Pražskému povstání:

Jisté je, že bez účasti První divize ROA v povstání by západní část Prahy určitě byla obsazena Němci 6. května 1945 a povstání by s velkou pravděpodobností bylo potlačeno následující den. Jisté také je, že když v noci na 8. května útvary Ruské osvobozovací armády opustily východní břeh Vltavy, nesli povstalci až do konce povstání boje sami a zaznamenali značné územní ztráty.

V roce 1955 vyšla kniha anglického historika Glorreyho Boltana, který poprvé dokládal, že „Vlasovova intervence zachránila Prahu“. Tutéž myšlenku vyslovil ve své knize *Souostroví Gulag* v roce 1974 nositel Nobelovy ceny za literaturu, ruský spisovatel Alexander Solženicyn.

Pravda je zřejmě někde uprostřed. Úlohu Vlasovových oddílů v Praze přeceňují ti, kteří jim přisuzují jediný a rozhodující podíl na vítězství. Bez vůle Pražanů bojovat by se povstání bezpochyby zhroutilo...

V hodnocení fenoménu Ruské osvobozené armády je ale přesto poměrně kritický historik Miroslav Tejchman, který ve své studii *Ve službách Třetí říše* z roku 1999 píše:

Poválečný osud dobrovolníků-občanů Sovětského svazu byl nepochybně z všeobecného lidského hlediska dlouhou řadou osobních tragédií, avšak z hlediska všeobecných morálních principů představovali dobrovolníci pro naprostou většinu lidí z ostatního světa zrádce své země, kteří sloužili v armádě jejího nepřítele... Na konci druhé světové války se všeobecně považovalo za přirozené účtování s těmi, kteří dobrovolně přešli k nepříteli a vstoupili do jeho služeb.

Velmi tvrdě se s těmito lidmi vypořádali v Sovětském svazu – účtování totalitního státu bylo pochopitelně takřka totálně nemilosrdné. Důstojníky v německé uniformě popravovali, prosté vojáky poslali na dvacet pět let do gulagu. V roce 1956 byli všichni propuštěni. Méně se již dá pochopit, že sovětské vojáky, kteří v zajetí odmítli vstoupit do zmíněných jednotek a raději prožili válku v pekle zajateckého tábora, čekal po návratu stejný osud – pobyt v gulagu, byť obvykle dostávali jen „desátku“. Nakonec však lágr opouštěli takřka po stejné době jako „vlasovci“.

Závěrem

V současném Rusku je generál Vlasov stále vnímán a hodnocen jako vlastizrádce, přestože sovětský systém, vůči kterému se – spíše politicky než vojensky – vymezoval, zanikl již před čtvrt stoletím. I po rozpadu Sovětského svazu v roce 1991 se proto v Ruské federaci nekonala žádná setkání ještě žijících vlasovských bojovníků a samotnému Vlasovovi nebyly vztyčovány pomníky jako Banderovi na západní Ukrajině..

Hlavním důvodem tohoto asi trvale záporného hodnocení generála Vlasova ruskou společností je nepochybně sku-

Masarykův lid

tečnost, že údajné osvobození Ruska od zločinného Stalinova režimu bylo generálem Vlasovem a jeho spolupracovníky připravováno za podpory nacistického Německa, jehož vítězství by ovšem znamenalo nejen konec sovětského režimu, ale pravděpodobně i fyzický konec mnoha desítek milionů ruských „podlidí“ bez ohledu na jejich politické smýšlení i náboženské přesvědčení, což – mimo jiné – ukázal tragický osud od bolševické moci osvobozených“

sovětských válečných zajatců nebo v letech 1941–1944 nacisty „osvobozovaných“ obyvatel Leningradu.

Asi nejzávažnějším problémem v rámci celkového hodnocení činnosti generála Vlasova tak zůstává otázka, zda si této skutečnosti byl vědom. Byl skutečně přesvědčen, že demokratické Rusko je možno vybojovat společně s Hitlerem a Himmlerem?

Zdeněk Víšek

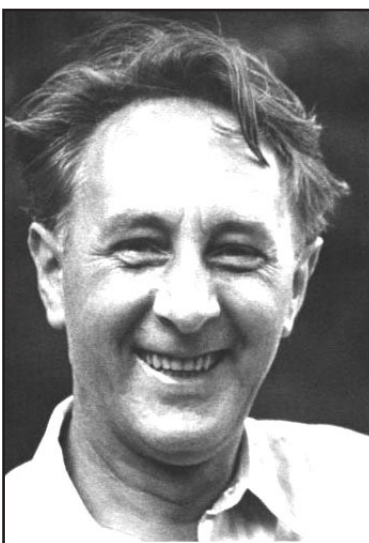
Jak totalitní režim může zasáhnout do života tvůrčích lidí, připomněl rozhlasový komentátor Jiří Ješ (1926–2011) ve své vzpomínce na světově proslulého skladatele Bohuslava Martinů. Text převzat z knihy rozhlasových komentářů z let 2009-2011 nazvané "Hovořil Jiří Ješ" (Radioservis 2012).

JAK POLITIKA ZASÁHLA DO ŽIVOTA VELKÉHO SKLADATELE

Tentokrát se chci věnovat hudebnímu skladateli Bohuslavu Martinů, který zemřel před padesáti lety. Odešel během návštěvy u svého přítele Pavla Sachera v Schönenbergu poblíž Basileje. Tam byl také na pozemku svých hostitelů pohřben. Psal se rok 1959 a Martinů, ač po téměř čtyřicetiletém pobytu v cizině stále toužil po vlasti, nemohl se sem vrátit ani po smrti, protože nevráživost komunistů k jeho osobě přetrvávala i dávno po smrti jeho dávného nepřítele Zdenka Nejedlého.

Zdálo se, že pohnutý život Bohuslava Martinů v různých zemích se oním pohřbem do švýcarské půdy definitivně uzavře, když tu překvapivě do věci zasáhla skladatelova vdova Charlotta Martinů. Žena prostá, ale inteligentní, která ve své závěti určila, že chce být pohřbena v Poličce, v hrobce rodiny Martinů. To se po její smrti koncem roku 1978 skutečně stalo. V té závěti bylo jako samozřejmost vysloveno i přání, aby ostatky jejího manžela byly ze Švýcarska do Poličky poslány za ní. To ani normalizační komunistický režim nemohl ignorovat a tak téměř na den přesné dvacet let po skladatelově smrti zažila Polička velkolepou slavnost návratu. Před tím byla rakev s tělem Bohuslava Martinů pro kontrolu otevřena a jeden úředník ministerstva kultury, který byl při tom, mi vyprávěl, že Martinů tam ležel po těch dvaceti letech jako živý – snad v důsledku dobrého balzamování či vskutku vzduchotěsné rakve.

Už z toho, co jsem až dosud uvedl, vyplývá, že život Bohuslava Martinů se tak docela mimo politiku neubíral, ačkoliv politika spíše zasahovala jeho, než aby on zasahoval do ní. Ale i když jeho reakce na dramatické události doby, kterou prožíval, nebyly nikterak plakátové nápadné, neznamená to, že by se vůbec neprojevovaly. V exilu vyjádřil hněv proti mnichovským událostem roku 1938 Dvojkonzertem pro dva smyčcové orchestry, klavír a tympány. A po



vyhlazení Lidic věnoval obětem nacistické zvůle orchestrální meditaci nazvanou Památník Lidicím, která byla v Praze uvedena na jednom z prvních poválečných koncertů České filharmonie za přítomnosti prezidenta Beneše. Sám závěr druhé světové války oslavil Martinů jásavou 4. symfonií, která ovšem ve smutném Largu vzdává hold i obětem strašné válečné katastrofy.

Ostatně, jak správně napsal Václav Holzknecht, domov provázel Bohuslava Martinů v duchu napořád. Projetoval se naléhavě častými intonacemi, které se mnohdy ozývají po partiích poznamenaných cizími vlivy jakožto pohled na mírné zvlněnou českou krajinu. Musíme chtít nechtít dát zapravdu často zmiňovanému vyprávění o dětství slavného skladatele, které prožil na věži poličského kostela, kde jeho otec hlídal chod věžních hodin a vlastně také celý kraj, aby přivolal hasiče, kdyby někde hořelo. Zároveň na věži ve svém tamním přibýtku vykonával svou ševcovskou Živnost, v níž mu pomáhali i mladí tovaryši. Jeden z nich měl přirozené hudební nadání a při práci si zpíval různé písničky. Toto spojení českého zpěvu s pohledem na krásnou českou zemi se na celý život zapsalo do duše malého Bohuše. Začal hrát na housle, což ho i přes počáteční neúspěchy přivedlo na pražskou konzervatoř a později – zásluhou Václava Talicha – i do orchestru České filharmonie.

Světové slávy Martinů dosáhl až ve Francii a v Americe. Jen domů se stále nevracel – za první republiky se bál o svou případnou zdejší existenci a po válce kvůli zmíněné nevráživosti Zdenka Nejedlého a jeho následovníků. Tak právě Bohuslav Martinů jako by zahajoval řadu pozdějších politických emigrantů, z nichž někteří se dodnes z nejrůznějších důvodů nemohou vrátit, ačkoliv je touha po domově stále pokouší.

Jiří Ješ

AKTUALITY

Zatím jsme se v našem časopise nedotýkali problémů, které jsou poslední rok velmi aktuální a ve všech médiích zaplňují nemálo prostoru: jde o migraci, islám a další spornosti a nejistoty v naší společnosti. V deníku Právo 20. srpna redaktor Jan Rovenský kladl otázky na tato témata zástupci veřejné ochránkyně práv – a erudované odpovědi JUDr. Stanislava Křečka otiskujeme.

CHRAŇME LIDSKOU DŮSTOJNOST

Tento týden francouzské Cannes a korsické Sisco zakázaly koupání v tzv. burkinách, které skrývají celé tělo. Co o tom soudíte?

Víte, já pamatuji, když v pražských Žlutých lázních byl nápis zakazující adamky, takže doby se evidentně mění. Osobně to považuji za okrajový problém a za snahu francouzských úřadů omezit odlišnosti.

Pokud se někdo převlékne do burkin a jde se v nich vykoupat, pak bych to bral jako zvláštnost, proti které bych nic neměl. Zakazovat takové plavky odporuje evropskému názoru, ať si každý chodí v tom, v čem chce.

Ve Francii argumentovali, že jde o ostentativní projev náboženství.

To si myslím, že není. Evropské normy chrání svobodu náboženství potud, že nesmí mít ani právní, ani politické důsledky.

Pokud někdo chce chodit na ulici v šátku nebo se koupat v burkinách, tak prosím. Něco jiného je zahalování celého obličejce nebo nošení šátků v nemocnici nebo ve škole, kde se vyžaduje určitý oděv.

Nás čeká obdobná debata. Příští měsíc by se před soudem měla projednávat žaloba somálské dívky, která chce omluvu a odškodné po střední zdravotní škole, že nesměla nosit šátek. Ombudsmanka Anna Šabatová to označila za nepřímou diskriminaci, proč s ní nesouhlasíte?

Ta dívka požaduje 60 tisíc korun jako náhradu vzniklé újmy, přestože se hlásila do školy, v jejímž řádu byl zákaz nošení pokrývek hlavy. Její tvrzení, že byla vyloučena kvůli šátku, je nesmysl, protože ani nebyla žákyní té školy.

A pokud jde o její kolegyni, která na škole byla, tak ta vypadla v pololetí, protože neuměla česky a až na angličtinu měla samé pětky.

Když nemocnice zakazují šátky kvůli hygienickým důvodům a školy zakazují pokrývky hlavy během vyučování, pak nevidím důvod, proč by se to nemělo vztahovat na náboženské symboly, když se to vztahuje třeba na čepici ze Slávie.



Kvůli migrační krizi se v Česku objevují hlasy vyzývající k zákazu islámského práva nebo islámu jako takového. Je něco takového vůbec možné?

Zákaz islámu je pitomost. Nemůžeme přece zakázat víru, sami jako národ s tím máme své historické zkušenosti. Co si ale myslím, že nám velice chybí, je zákon o islámu.

Chybí nám úprava praktického fungování islámského práva v souladu s našimi zákony a předpisy. Striktní výklad islámu totiž není slučitelný s naší kulturou a právy, tak mu musíme dát mantinely a stanovit, co muslimové mohou a co již nemohou dělat.

Můžete být konkrétní?

Takový zákon by stanovil, kdo může v ČR kázat, zda bude možné stavět mešity, zda povolíme islámské školy, kdo je bude moci postavit, kým budou financované, kdo v nich bude kázat a tak dále. Když máme zákonem upravenou katolickou církev, tak proč ne islám? Takový zákon má ostatně Francie nebo Rakousko.

Jak už jsem již říkal, náboženství nesmí mít právní ani politické důsledky. Není možné, abychom v rámci integrace náboženství povolili třeba mnohoženství. Nemůžeme říct, ty jsi muslim, tak můžeš mít čtyři manželky.

Masarykův lid

Být věřícím muslimem a být občanem evropského státu jsou prostě dvě nesouměřitelné věci.

Myslíte, že to je aktuální, když se muslimů k nám přilíší nehrne a nejvíc o ochranu žádají Ukrajinci? Přesto je v Česku citelný odpor k muslimům.

Spíš než k muslimům k vnějším projevům a k tomu, co by nám hrozilo. Znáám námitku, že tu žádné muslimy nemáme, a přece se jich bojíme. Lidé vědí o pařížských předměstích, kam nechodí policie. Lidé vědí, jak se turecká menšina v Německu projevovala po nezdařeném puči. A to jsme měli dojem, že je integrovaná.

Občané jsou obviňováni z nedostatku vstřícnosti a soucitu s lidmi, to ale přece není pravda. Stačí se podívat na průzkumy a na statistiky, jak Češi přispívají na charitu a pomáhají lidem v nesnázích. Nikdo neodmítá pomoc chudé rodině, která by utíkala před válkou, však si vzpomene, jak to bylo během války v Bosně a Hercegovině. Jenže s takovými lidmi jsme se skoro nesetkali.

Opravdu ne?

Co si mají lidé pomyslet, když část běženců se vrátí zpátky do Iráku, část po nás chce, abychom jim jen nepřekáželi při cestě do Německa, jiní zase údajně z válečných zón prchají sami a mámu s dětmi nechají doma? To se obyčejným lidem nelíbí, a je od naší elity nespravedlivé, že jim to vyčítá a obviňuje je z necitlivosti. Co si mají občané pomyslet, když na jedné straně lidé slyší: „Pomůžeme jim a oni se pak vrátí,“ a na druhé straně: „Budou se integrovat.“ Jak tedy? Buď se budou integrovat, nebo se budou vracet, obojí možné není. A když k tomu vidí problémy, se kterými se potýkáme při integraci vlastních menšin...

Lidé pak nevědí, co se po nich chce, a nikdo jim to ani pořádně nezodpoví. To není žádná nenávist k imigrantům, ale jen nejistota z toho, co se z toho vyvine. To je zásadní nepochopení mezi elitou a obyčejnými lidmi.

Prezident Zeman a vicepremiér Babiš odmítají přijímat jakékoli uprchlíky. Jenže nevládní organizace upozornily, že Česko je povinno poskytovat azyl na základě mezinárodního práva. Nesnažíme se jen vyhnout své povinnosti?

Především u nás nemůže podle mezinárodního práva nikdo požádat o azyl. O ten lze žádat v první bezpečné zemi. U nás by to šlo jedině tehdy, že by přiletěl letadlem. Potíž je, že došlo ke smíchání ekonomických migrantů, uprchlíků před válkou, náboženských fanatiků, to vše je v jedné skupině a lidem se předkládá, že jim všem musíme pomoci. Přitom pořádně nevíme, odkud přicházejí, na jak dlouho a co je jejich cílem. To je problém Evropy, která si s tím neví rady, a je to problém, který nedokáže rozplést.

Bohužel na jednoduché a právní řešení byl promarněn čas, přitom příliv lidí neskončil. Teď se říká, že dorazí další lidé kvůli suchu v oblasti Sahelu. Nejsem si jist, že při řešení dnešních problémů budou postačovat humanis-

tické cíle Evropy a jestli nebude třeba, aby se situace dostala do normálu bez radikálního zásahu do práv lidí.

Co myslíte tím radikálním zásahem?

Evropa velmi snadno opustila své zákony. Jeden týden by skupina lidí nelegálně překračující hranici páchala trestný čin a druhý týden to už neplatilo. Nikdo to právo neaktivizoval. Jako by řekla, že máme vyšší cíle, a na právo rezignovala.

Některá práva jsme snadno opustili a je tu tendence nestíhat malé přestupky. Proč pokutovat bezdomovce či prostitutky, když dobře víme, že stejně nezaplatí? Nikdo není schopen stíhat drobné krádeže tisíců lidí. Předpisy, které platí pro domácí lid, se pak přestávají uplatňovat na uprchlíky. To by nevalilo, kdyby to byli jednotlivci, ale jsou to tisíce lidí. Jaká další práva do budoucna opustíme?

Je vidět, že lidé hledají někoho, kdo je vyvede z nejistoty. Proto volí nesystémové politické strany, jako byly Věci veřejné. Podceňovat to, jak to dělají naše elity, je pro demokracii nebezpečné. Odtud totiž plynou hlasy, že nás zachrání Putin. Proto lidé na sociálních sítích píšou, že „jestli sem ještě jednou přijedou sovětské tanky, tak jim nedovolíme, aby odjely“.

Ta představa ohrožení a toho, že nikdo kromě Putina mi nenabízí ochranu, je velice silná a velmi nebezpečná, protože to dílem není pravda, ale dílem není lidem nabízeno jiné stanovisko.

Jak to, že ne?

Srovnajte Evropu se Spojenými státy. Federální vláda USA se stará o zahraniční politiku a obranu. A EU? Zahraniční politiku a obranu dělají členské státy a Brusel řeší banány a hubení mývalů. Nedělá velké věci, které má dělat federace, ale zabývá se drobnými věcmi, které si mají řešit členské státy. EU nabízí zmatek a pak nemůžeme najít společné řešení krize.

Dnes se situace v Unii přirovnává ke třicátým letům, kdy se Evropa hledala a Německo se nakonec dopracovalo k Hitlerovi. Nemyslím si, že by to byl dnešní případ, ale pokud by nastala ekonomická krize, pak jednoduché, násilné řešení by bylo možné.

Volání po vládě tvrdé ruky je legitimní volání po pořádku. Dnes lidé nenamítají nic proti kamerám v ulicích, naprostá většina lidí už nestaví svobodu nad bezpečí. Je dávana přednost pořádku a jednoduchým řešením. A nejistota, kterou představují uprchlíci, to jen zvyšuje.

Mluvil jste o vymahatelnosti práva, jak si v tom podle vás stojí ČR?

Vymahatelnost je i velký problém českého práva, často se s tím setkávám. Vytratilo se vědomí, že právo je to, co může stát vynutit, rezignovali jsme na jeho realizaci. Místo toho se domníváme, že právo je napsat pěkný rozsudek a tím je spravedlnosti učiněno zadost. To ale kamión vezoucí odpadky na černou skládku nezastaví, ten zastaví policista.

Masarykův lid

Kromě toho je dnes katalog práv tak veliký, že se dostávají vzájemně do rozporu. Jak chcete sladit právo na sociální bydlení a právo vlastníka zacházet se svým domem, jak se mu zlíbí? A pak tu jsou lidská práva, která se stále zvětšují. Místo toho bychom spíše měli chránit lidskou důstojnost.

Lidé mají dojem, že jejich zvláštní způsob života je vynutitelné lidské právo. Takže máme nejen práva žen, co chtějí rodit doma nebo na nějakém palouku, a těch, co nechťejí očkovat své dítě.

Nebo volání po právu na vychovávání dítěte. Je třeba chránit důstojnost párů, které nemohou mít děti, ne tvrdit, že jejich ochrana je v tom, že se jim budou děti přidělovat.

Co argument, že v rodině, být homosexuální, je to lepší než v děčáku?

Poptávka vysoce převyšuje nabídku. Nemáme problém, že bychom měli stovky dětí, které by mohly jít do rodin. V domovech zůstávají děti jen obtížně umístitelné. Ale i kdyby to tak bylo a dítě by dostal heterosexuální pár, tak by někdo namítl, že jde o diskriminaci, protože dítě nedostal homosexuální pár.

Právo vychovávat děti má jen ten, kdo ho zplodil. Jistě, může ku prospěchu dítěte být stanoveno, že ho může vychovávat i někdo jiný. Není to ale žádné vynutitelné právo, ale ochrana důstojnosti toho člověka a ochrana dítěte.

Ústavní soud ale zrušil klauzuli zakazující registrovaným homosexuálům adopci dítěte. Nejde to proti tomu, co říkáte?

Ústavní soud stížnost řešil na základě rovnosti. Pokud jsme řekli, že děti mohou adoptovat lidé, kteří nežijí v registrovaném partnerství, pak je mohou adoptovat i ti, co v něm žijí. Tady nejde o zvláštní právo lidí v registrovaném partnerství. Jen jde o to, že mají stejná práva jako všichni ostatní.

Právě vytrácení univerzality lidských práv považují za problém. Společnost se dělí na stále větší a větší počet menšin a každý z nich si vůči ostatním vytváří svá práva. Jednota společnosti je rozbíjena tisíci věkovými, genderovými, zaměstnaneckými a dalšími právy, přitom demokratický stát musí mít takových práv co nejméně, aby nedocházelo k vytrácení rovnosti.

Co si v tomto smyslu myslíte o novele zákona, podle níž mj. bude trestné hanobit jinou sexuální orientaci, pohlavní identitu nebo společenskou třídu, kterou Česko zavádí kvůli evropskému právu?

Souhlasím s tím, že nejsme v USA, kde je svoboda slova absolutní. V Evropě je situace jiná, svoboda slova musí být nějak omezena. Musíme postihovat výroky popírající plynové komory v Osvětimi, holocaust nebo politické procesy, které by mohly vyvolávat běsy minulosti.

Ale vtipy o cikánech, židech či rákosnících neohrožují společnost. Mohou to být hloupé řeči, ale není to nic, co by ohrožovalo společnost, a nepředstavuje to něco, za co by bylo třeba trestat.

Trestní právo je úplně poslední možnost. Postihovat urážky náboženství nebo třídy je přece absurdní; svobodu slova lze omezit jen tehdy, pokud by vyzývala k násilí. Říct pojďme pálit synagogy a říct, že židé hrabou, jsou dvě různé věci. Pokud nepodněcují k násilí, tak mám mít právo říct svůj názor, byť je sebehloupější.

Třeba jako poslankyně ČSSD Nytrová, podle níž se homosexuálové v rámci osvojení dítěte partnera budou snažit zrealizovat sex s dětmi?

Pokud nevyzývá k násilí, tak svoboda slova musí být zachována. Někdo si může myslet, že gayové mají sklon k promiskuitě a pedofilii. Ať si to říká, i když pro to nejsou podklady. Pokud ale by někdo řekl, že se musí zavřít všichni gayové, protože jsou nebezpečím pro děti, tak to je výzva k násilí, kterou je třeba odmítnout.

Svobodu slova pro schválené a přijatelné názory by uvítal každý diktátor. Líbila by se Hitlerovi i komunistům. Ten ohlas, který vyvolala slova Nytrové, je jen dalším důkazem toho, že nevíme, co si lidé myslí.

Protože takhle hloupý názor vám podepíše 70 procent lidí. A rozhořčení, které ta slova vyvolala, je rozhořčení nad tím, co si lidé ve skutečnosti myslí.

Proto takové překvapení ze zvolení Miloše Zemana. Každý, kdo řekne, že neví, proč lidé volili Zemana, jako by říkal, že nic neví o svém národě. A to je nebezpečné pro každého politika i veřejného činitele.

Dostáváte se často do křížku s ombudsmankou Annou Šabatovou? Vaše názory na uprchlickou krizi, muslimské sátky i práva pro menšiny jsou asi dost rozdílné.

Problém je v zákoně o veřejném ochránci práv, který je takovým zvláštním hybridem. Vznikl úřad ombudsmana, tedy monokratický orgán, přitom jeho zástupce je také navrhován prezidentem a Senátem a volen Sněmovnou. Z toho plyne, že moje odpovědnost za funkci je přece trochu jiná, než kdybych byl jenom zástupcem jmenovaným ombudsmanem.

Také pocítuji odpovědnost za funkci veřejného ochránce práv. Nelíbí se mi, že autorita ombudsmana ve společnosti klesá, protože si myslím, že úřad je důležitý.

Ombudsman nemá být odvolatelný, aby mohl říkat, co chce. Ale jeho výroky musejí být společností akceptovány a lidé je musejí přijímat jako východisko, a ne jako zvláštní názor, který většina nesdílí.

Autorita soudů nebo rozsudků spočívá i v tom, že je lidé přijmou. Pokud tomu tak není, tak se nálezy ombudsmana dostávají na vodu, jako jakýkoli jiný rozsudek. Takže já se snažím rozšířit okruh lidí, které úřad ombudsmana oslovuje.

Stanislav Křeček

ZE VZPOMÍNEK PAMĚTNÍKŮ

Třetí ukázkou z I. dílu paměti prezidentova osobního tajemníka Eduarda Tábořského "Pravda zvítězila" (Družstevní práce 1947) uzavíráme autentické líčení tragických dnů naší republiky po 15. březnu 1939. Eduard Tábořský a synovec prezidenta Beneše, Václav Beneš, po nesmírně složitém vyjednávání získali propustky na Slo-vensko na lyžařský výlet, k čemuž jim sloužily diplomatické pasy. Současně se jim podařilo vyzvednout na ministerstvu zahraničí své původní pasy, aby se mohli vydat složitou cestou přes Bratislavu do emigrace.

LONDÝN

V Suché Hoře 18. dubna 1939

Přechod přes hranici byl hladký. Ještě před snídaní jsme se šli ujistit, zda se nic nezměnilo. Nezměnilo. U celnice ani stopa po Němcích. Tož rychle do vozu a vzhůru k celnici. Bratislavské glejty dělaly divy. Celník nám zacvakal podpatky a poznamenal si přechod do knížky. V pěti minutách nám už otvíral hraniční závoru, pouštěje nás do Polska i s autem bez triptyku, na pouhé naše sdělení, že Špaček autem přijede zpět. Bravo, Gejzo Krno, to nápad!

Za pár minut přijíždíme k polské celnici. Jdou nám vstříc tři polští celníci s puškami v rukou, druhé straně hranic nevěří. Diplomatické pasy pomáhají. Soupis personálií a už

choval se nejdřív studeně a zarytě se mračil. Jakmile jsme s ním však zůstali sami, rozvázal, začal vzpomínat na krásné časy za Československa a hořekoval, jak to teď pod polským panstvím jde všechno špatně.

V Krakově 18. dubna 1939

Vše bylo v pořádku. Můžeme jet dále. Rozloučili jsme se s velkým pohnutím s Jirkou Špačkem, který pro nás tolik udělal, poslali po něm poslední vzkazy domů. Zdvořilý polský důstojník nám dal k dispozici vojína, aby nám zanesl zavazadlo na stanici autobusu a jeli jsme do Krakova.

Dojeli jsme tam v 7 hodin večer a hned jsme spěchali na náš konsulat. Jak konsul Znojemský, tak konsul Henzl byli ještě v úřadě. Ukojili jsme, jak jsme nejlépe dovedli, jejich lačnou zvědavost po zprávách z domova. A co vy, jak to jde zde, kolik našich tudy utíká, jak Poláci? Do Polska přešlo od nás až dosud asi sedm set osob. Z 90 procent jsou židé, zbytek Němci a z našich komunisté a něco vojáků. Ostatních je zatím nepatrně. Je tu profesor poslankyně Hodinová a redaktor Spurný. Odjeli už dále Jaksch, Taub a profesor Nejedlý. Je to vše dost obtížné. Je málo peněz, pomáhají hlavně Angličané. Polské orgány se chovají špatně. Řadu výprav našich lidí od hranic vrátily a zarazily průchod ostravskými šachtami. V Bohumíně prý vydaly gestapu výpravu třiceti našich lidí, kteří se pokusili přepravit se do Polska v zaplombovaném vagóně. Podivné. K nám se chovali přece tak hezky.



nás odvázejí i s vozem na „placówku stráže granicznej“ v Suché Hoře. Velitelem byl příjemný mladý polský důstojník. Vyptal se nás stručně, co a jak, zejména zda jsme viděli na druhé straně Němce. Na naše záporné sdělení jen potřásl hlavou a řekl: „Víme, že tam jsou.“ Znal Prahu, Čechy má moc rád, na Slováky se zlobil, že prý Čechy vyhánějí. Hlavně nám vytýkal, že jsme nebojovali. Sám čekal válku co nejdříve a byl pln optimismu co do jejích výsledků.

Dal telefonovat do týlu, zda nás smějí pustit dále, a zatím jsme šli do místní restaurace na oběd. Vedl ji starý žid;

Přes den jsme si prohlíželi Krakov a byli jsme se podívat na Wawelu. Krásné a hrdé město. A živé. Poláci hodně vyspěli. Jsou na vzestupné linii. Hodně už svou zem zindustrialisovali a ze státu, kterým se převálila ničivá litice válečná, stává se pomalu jeden z prosperujících států Evropy. Viděli jsme to hodně, když jsme projížděli Polskem loňského roku. Letos se to zdá ještě nápadnější. Jen kdyby měli více pochopení pro potřeby nižších vrstev a nebyla taková zeď mezi aristokraty a pracujícím lidem. Škoda, že jsme nestáli bok po boku. Mohlo být vše dobré. Dnes mají

Masarykův lid

na krku, co jsme měli my. Proti ještě silnějšímu Německu — a pomoc mají daleko. Inteligentní a pracovitý národ. Ale s tak tupou a nechápavou vládou. Tolik toho v dějinách protřpěli. Leč pro zaslepenost svých vůdců musí do toho dnes znova. Večer odjíždíme vlakem do Varšavy. Před odjezdem jsme ještě zařídili na konsulátě, aby pomohl Vojtovi Benešovi, půjde-li přes hranice do Polska.

Ve Varšavě 20. dubna 1939

Do Varšavy jsme přijeli ráno a dopoledne jsme zašli na naše vyslanectví. Vede je legační rada Zedwitz. Vyslanec Slavík je už v Americe. Ochotně nás ubytovali na vyslanectví a dali nám noty, jež jsme potřebovali, abychom získali potřebná visa. Dozvěděli jsme se tu, že prý jen tak tak, že vyslanectví nebylo Němcům odevzdáno. Už to bylo vlastně formálně provedeno a byly prý na něm německé úřední pečete. Když však přišly z Londýna pokyny, aby vyslanectví nebylo odevzdáváno, byly pečete strženy a vydání odmítnuto.

Sešli jsme se tu též s naším tiskovým attache v Polsku Hejretem. Úřaduje po kavárnách. Prý se k němu už v posledních letech báli lidé chodit na naše vyslanectví. Styk s Čechoslováky byl pro Poláky, kteří se nechťeli vystavovat represáliím od beckovského režimu, naprosto tabu. Nezbylo mu tedy než scházet se s těmi málo žurnalisty, kteří si ještě přesto troufali se sejít s československým tiskovým attaché, takto pokoutně po různých kavárnách a restauracích.

V našich věcech se to už začíná na Západě hýbat. V Londýně prý byl zřízen československý výbor pod předsednictvím Masarykovým. V Americe se právě konají v Chicagu sjezdy největších organizací našich krajanů, Čechů i Slováků. Dr. Beneš je v Americe v plné práci na organizaci druhého odboje.

Hitlerovi je dnes 50 let. Hácha se mu jel proto poklonit až do Berlína. Přivezl mu darem vázu z českého křišťálového skla. Jak je to odporné a hnusné. Přinášet dary a přát se shrbeným hřbetem ještě dlouhá léta zdravý lumpovi, kterého by každý Čech viděl nejraději jako zakopanou zdechlinu. Čím dále tím více je vidět, jak strašnou chybu udělal, že se nedovedl odhodlat k odchodu za hranice. Jaké politické plus by to pro nás nyní bylo, kdyby se po boku dr. Beneše podílel na formování našeho zahraničního hnutí.

Naše letadla a tanky jsou prý posílány do Itálie a dále do Libye a na Dodekanesy. Ale Mussolini zase jednou nasadil po posledních svých výlevech divokého marcialismu notu takřka mírovou. Mluví k výboru římské světové výstavy pro rok 1942 prohlásil: „Kdybychom měli v úmyslu zanítit požár, kdybychom měli zlé záměry agrese, nepouštěli bychom se do tak velkorysého díla, jakým je tato výstava. Přistupujeme-li přes bouřlivé mraky na obzoru k této práci a pokračujeme-li v ní všemi silami, je to pádným důkazem, že nechceme napadat a že chceme naopak pokračovat ve své práci v klidu...“

Zalekl se snad Mussolini, že zašel příliš daleko a že by si mohl spálit prsty? Nebo je to počátek nového kejklřství, nové fáze boje, jíž se má rozklížit právě se tvořící struktura společné demokratické fronty, dříve než přijde nový úder? V tomto střídání krvežíznivosti, pustého lání a hlomozného řinčení mečem s pathetickým vřeštěním po spravedlivém

míru s bazilišským dušováním se nejlepšími úmysly, v tom jsou vůdcové Osy opravdovými virtuosy. Není v tom dirigenta na světě, jenž by dovedl tak skvěle a hladce po furiosu přejít do andante a zase zpět do furiosissima, jako to svedou oba tito kapelníci. Co v tom je, to nám snad ukáže tenor ohlášené řeči Hitlerovy. Možná, že pro ni už italský hafánek připravuje svému pánu atmosféru...

Slováci ještě stále nemají s Maďary pokoj. Dnes došlo k novým pohraničním incidentům. Maďaři si nepřejí, aby se tu poměry ustálily. Doufají, že v nějaké mele by mohli Slováci přivtělit zpět k štěpánské koruně.

I v Africe se začínají už Němci hýbat. Podle hlášení generála Smutse v jihoafrickém parlamentě stovky mladých Němců z jihozápadní Afriky odjíždějí ročně do Německa a vracejí se jako vycvičení vojáci.

Ve vlaku Varšava — Gdyně 21. dubna 1939

Oběhali jsme si s úspěchem všechna visa, jež jsme chtěli — anglické, francouzské, belgické a průjezdní dánské — a večer jsme už nasedali do vlaku Varšava–Gdyně. Varšava sama potvrdila ještě důrazněji dojem, který v nás vyvolal Krakov. Zde byl zřetelně patrný i pokrok nastalý za pouhý jeden rok, který nás dělil od naší poslední návštěvy zde. Byl tu i daleko větší provoz v ulicích, řada nových a renovovaných budov, prostě Varšava působila v mnohém ještě velkoměstěji než dříve, ač už tehdy byla po této stránce na výši.

Znovu dlouze uvažujeme o celé polské problematice. Tak velký a bohatý stát. Národ inteligentní, nadaný, s tak slavnou historií. Národ, který tolik protřpěl, který utrpěl tolik ztrát. A přece znovu povstal a dovedl rozbité a poničené dědictví znovu zorganizovat! Jak je možné, že tento národ strpí takové vůdce? Jak to, že snáší i nadále jako beran těžké břímě feudalismu, že za sebe nechává jednat i ve svých otázkách nejživotnějších horní aristokratickou kastu? Jak to, že obě gigantické revoluce, jež převrátily vzhůru nohama dva nejsilnější státy Evropy v bezprostředním sousedství, jako by se vůbec nedotkly Polska a zanechaly polský lid v apatické odevzdanosti?

Strašný to osud. A ti jeho Beckové a Šmyglíové je vedou na jatky jako poslušný dobytek se zavázanýma očima.

V Gdyni 22. dubna 1939

Krásný moderní přístav. Poláci jsou naň právem pyšní. Není tomu dlouho, byla to obyčejná vesnice. Dnes je tu elegantní čisté město plné rušného života. Není divu, že se na ně dívají Gdaňští se zlobnou nevraživostí. Utíkají jim tudy velké peníze.

Zašli jsme se podívat na náš konsulát. Byl tu aktuárský adjunkt Doležal a jeden zřízenec. Doležal byl velmi nazloben a znechucen, řekl nám, že konsul Pavlovský odevzdal úřad Němcům proto, že z našeho vyslanectví ve Varšavě mu bylo oznámeno, že učiní totéž. Varšava pak své rozhodnutí zrušila a vyslanectví nevydala. V Gdyni už to však nešlo změnit. Konsul Pavlovský pak odjel do Francie a Doležal provádí likvidaci konsulátu spolu se zdejším německým honorárním konsulátem. Ten si odnesl razítka a pokladnu (v níž celkem nic nebylo). Jaký to podivný postup zde a ve Varšavě. Něco zřejmě nebylo v pořádku. Byla tu

Masarykův lid

jistá váhavost a nerozhodnost. Což bylo lze váhat? Což nebylo jasno hned od počátku, jaká je povinnost? Což se nepokládalo ani zde za samozřejmé, že úřady vydány býti nesmějí? Na štěstí se to ve Varšavě vše ještě včas napravilo.

V přístavu jsme se pokoušeli nejprve sehnat nějakou nákladní loď do Anglie, Belgie, Francie nebo alespoň Dánska. Neměli jsme štěstí. Nezbylo než jet linkou Gdynia–Amerika do Kodaně. Koupili jsme si po 50 zlotých lístky třetí třídy. Vyjíždíme dnes v noci.

V Kodani 24. dubna 1939

Zašli jsme na naše vyslanectví. Věděli jsme, že je Ibl odevzdal Němcům. Nepřekvapilo mne to od něho. Byl jedním z prvých, kteří začali po Mnichově Chvalkovskému ponížene nadbíhat a pochlebovat. Vzpomínám, jak mu hned několik dní po jeho nastoupení poslal dva výstřižky z dánských novin s Chvalkovského fotografií a připojil nechutně pochlebný doprovodný dopis, v němž dával najevo, jakou má zásluhu na otištění fotografií a textu, jenž je doprovázel. Chtěli jsme mu říci alespoň, jak to nyní u nás doma vypadá,

jak lidé smýšlejí, a případně jej přimět k tomu, aby se nevracel a připojil se k druhému odboji.

Ráno jsme odjeli z Kodaně do Esbjergu, odkud jde pravidelné lodní spojení do Anglie. Pokusili jsme se najít nejprve nějakou nákladní loď, jedoucí naším směrem. Ani zde nám štěstí nepřálo. Nezbyto tedy než vydati po 55 dánských korunách za lístky třetí třídy z Esbjergu do Harwiche. Večer nás už zastihl na širém moři.

V Londýně 26. dubna 1939

Zase v Anglii. Znovu po dvanácti letech. V zemi, která je kýženým cílem i hlavní transitzní stanicí tisíců těch šťastlivců, jimž se podařilo dostat britské visum nebo utéci sem před zavedením visové povinnosti. A po jejímž pohostinném přístřeší touží desetitisíce moderních exulantů dneška i zítřka, rdoušených železnou pěstí totalismu. Před staletími utíkali odtud emigranti, hledající útočiště svobody na druhé straně Atlantiku. Dnes je oasou těch, kdo hledají spásu před terorem neskonale horším.

Eduard Tábořský

3 ARCHIVU

V minulých týdnech jsme si 21. srpna připomněli kruté výročí vpádu vojsk Varšavské smlouvy na naše území. Byla to reakce na dění "Pražského jara", na údajnou demokratizaci, čemuž se musela učinit přítrž. Následovala okupace sovětskými jednotkami, která měla být dočasná a nikoliv na věčné časy, jak se později ukázalo. To skončilo až po dvaceti letech pádem komunistického režimu. Přinášíme z knížky Jaroslava Kučery "Pražský srpen" (München 1971) záznam o Moskevském protokolu, jímž se uzavíraly dramatické srpnové události.

POTUPNÝ PROTOKOL

Není třeba připomínat, že v Československu si jen málo lidí myslelo, že by snad moskevská jednání mohla přinést aspoň nějaký zisk. Brežněv i jeho předchůdci si přece dovedli – zatím vždy a beze zbytku – poradit s mnoha národy. Bylo tedy zřejmé, že ani Češi a Slováci se svými touhami nebudou světlou výjimkou panství Sovětů.

Podmínky nerovných jednání v Moskvě – jednání „pána“ s doslova svázaným podřízeným – byly krajně nepříznivé. Pražský dopis předsednictva Národního shromáždění (odeslaný 25. srpna 1968 a pravděpodobně nikdy nedoručený) navrhoval dočasné a krátkodobé přerušení jednání a návrat delegace i zadržovaných představitelů do Prahy. Sověti však povolili pouze návštěvu Moskvy několika dalším pracovníkům aparátu. A to bylo také všechno, k čemu byla Moskva zřejmě ochotná.

O „jednáních“ v Moskvě koluje mnoho „zaručeně správných“ verzí, které čekají na prověření historiky. Výsledek jednání – Moskevský protokol – hovoří však sám o sobě dostatečně výmluvně o atmosféře, v jaké jednání probíhala. Dokladem naprosté nesvobody jednání československých zástupců je i skutečnost, že výsledek vy-

jednávání – protokol – nebyl nikdy v Československu zveřejněn. Chybí v něm totiž i sebemenší možnost realizace jakýchkoli československých přání a požadavků. Protokol je písemnou prohrou, ale také dokladem toho, že s Rusy jednat vůbec nelze:

moskevský protokol

1. V průběhu rozhovorů byly projednány otázky spojené s obranou socialistických vymožeností a situací, která vznikla v Československu, a také prvořadá opatření, diktovaná touto situací a pobytem spojeneckých vojsk v ČSSR. Obě strany vycházely ze všech všeobecně uznávaných norem vztahů mezi bratrskými stranami a zeměmi, z principů, potvrzených v dokumentech z porady v Čierné nad Tisou a v Bratislavě. Byla potvrzena věrnost ujednáním socialistických zemí k podpoře, upevnění a obraně socialismu, nesmiřitelnému boji s kontrarevolučními silami, což je společnou internacionální povinností všech socialistických zemí. Obe strany rovněž potvrdily rozhodné přesvědčení, že v nynější situaci je hlavním úkolem uskutečnění zásad a

Masarykův lid

úkolů z porady v Bratislavě, z dohody z jednání v Čierné nad Tisou a jejich konkrétní realizace.

2. Předsednictvo ÚV KSČ prohlásilo tzv. XIV. sjezd KSČ, zahájený 22. srpna t. r. bez souhlasu ÚV, za porušení stanov strany. Bez účasti členů předsednictva, tajemníků ÚV, tajemníků ÚV KSS, většiny delegátů z armády a mnohých dalších organizací, je neplatný. Všechna potřebná opatření v této otázce provede předsednictvo ÚV KSČ po návratu do ČSSR. Mimořádný sjezd bude svolán po normalizaci situace ve straně a v zemi.



3. Delegace KSČ informovala o tom, že v nejbližších 6-10 dnech se bude konat plénum ÚV KSČ za účasti kontrolní a revizní komise strany. Posoudí otázky normalizace situace v zemi, opatření ke zlepšení práce stranických a státních orgánů, ekonomické otázky životní úrovně, opatření k upevnění všech článků stranického a státního řízení a uvolní z funkce osoby, jejichž další činnost by neodpovídala upevnění vedoucí úlohy dělnické třídy a komunistické strany. Splní usnesení lednového a květnového pléna ÚV KSČ z r. 1968 k upevnění pozic socialismu v zemi a dalšího rozvoje vztahů ČSSR a zemí socialistického společenství.

4. Představitelé KSČ vyjádřili nutnost rychlého provedení řady opatření, směřujících k upevnění socialismu a vlády pracujících, zvláště přednostních opatření k ovládnutí sdělovacích prostředků, aby plně sloužily věci socialismu, proti antisocialistickým vystoupením v rozhlase, televizi, k přerušování činnosti různých organizací, stojících na antisocialistických pozicích. Nepřipustit činnost antimarxistické sociálně demokratické strany. V zájmu splnění těchto úkolů budou provedena příslušná efektivní opatření. Stranické a státní orgány upraví situaci v tisku, rozhlase a televizi pomocí nových zákonů a opatření. V mimořádné situaci bude nezbytné ke splnění těchto úkolů uskutečnit některá dočasná opatření, aby vláda ovládala pevně prostředky proti antisocialistickým jednotlivcům nebo kolektivům. Budou prove-

dena nezbytná kádrová opatření ve vedení tisku, rozhlasu a televize. Tak jako při setkání v Čierné nad Tisou, i nyní představitelé KSSS vyjádřili plnou solidaritu s těmito opatřeními, která také odpovídají základním zájmům socialistického společenství, jeho bezpečnosti a jednotě.

5. Obě delegace projednaly otázky spojené s přítomností vojsk pěti socialistických zemí a dohodly se o tom, že se tato vojska nebudou vměšovat do vnitřních záležitostí ČSSR. Jakmile pomine ohrožení socialismu v ČSSR a bezpečnosti zemí socialistického společenství, bude proveden po eta-

pách odchod spojeneckých vojsk z teritoria ČSSR. Velení spojeneckých vojsk a velení čs. armády ihned projednají otázky spojené s odchodem a změnou dislokace vojenských částí z měst a vesnic, kde jsou místní orgány s to zajistit pořádek. Rozmístění vojsk uskutečnit v kasárnách, cvičných prostorech a jiných vojenských prostorech. Bude posouzena otázka bezpečnosti čs. hranice s NSR. Množství vojsk, jejich organizace a rozmístění bude uskutečňováno ve spolupráci s představiteli čs. armády. Materiálně technické, zdravotní a jiné zabezpečení dočasně dislokovaných vojsk v ČSSR bude stanoveno zvláštní dohodou na úrovni MNO a MZV. Principiální sporné otázky budou řešeny vládami obou zemí. O podmínkách pobytu a úplném odsunu spoje-

neckých vojsk bude uzavřena smlouva mezi vládou ČSSR a ostatními vládami.

6. Předsednictvo ÚV KSČ a vláda přijmou opatření v tisku, rozhlasu a televizi, která by vyloučila možnost vzniku konfliktů mezi vojsky a občany na území ČSSR.

7. Představitelé KSČ prohlásili, že nedopustí odstranění z funkcí nebo dokonce represálie proti těm činitelům a pracovníkům strany, kteří bojovali za upevnění pozic socialismu, proti antisocialistickým silám, za přátelské vztahy k SSSR.

8. Bylo dosaženo dohody o tom, že budou v nejbližší době uskutečněna jednání o řadě ekonomických otázek s cílem rozšířit a prohloubit ekonomickou a vědeckotechnickou spoluprací mezi SSSR a ČSSR, zejména z hlediska potřeb dalšího rozvoje ekonomiky ČSSR, v zájmu splnění plánu rozvoje národního hospodářství ve smyslu usnesení ÚV KSČ.

9. Je plná shoda v tom, že vývoj mezinárodní situace a zákeřná činnost imperialismu, směřující proti míru a bezpečnosti národů, proti socialismu, vyvolávají nutnost dalšího upevnění a zvýšení efektivnosti obranného systému Varšavské smlouvy, jakož i jiných existujících orgánů a forem spolupráce socialistických zemí.

10. Vedoucí představitelé KSSS a KSČ potvrdili odhodlání důsledně dodržovat princip koordinace činnosti v me-

Masarykův lid

zinárodních vztazích, směřující k upevnění jednoty socialistického společenství, k upevňování míru a mezinárodní bezpečnosti. SSSR jako dosud bude v evropských otázkách důsledně provádět politiku odpovídající společným zájmům socialistických zemí a zájmům každé z nich, zájmům evropské bezpečnosti, klást rozhodný odpor militaristickým, antisovětským a neonacionalistickým silám, které sledují politiku revize výsledků druhé světové války v Evropě i existujících hranic v Evropě. Obě strany prohlásily, že budou důsledně plnit všechny povinnosti, vyplývající z více i dvoustranných smluv mezi socialistickými zeměmi. V těsné spolupráci s ostatními zeměmi socialistického společenství budou i nadále pokračovat v boji proti zákeřným akcím imperialismu, podporovat národněosvobozené hnutí, usilovat o uvolnění mezinárodního napětí.

11. V souvislosti s projednáváním tzv. otázky ČSSR v Radě bezpečnosti OSN vedoucí představitelé KSČ a vlády prohlásili, že ČSSR se neobracela se žádostí o projednání této otázky k Radě bezpečnosti. Představitelé KSČ informovali, že vládou republiky byl dán pokyn čs. představiteli v New Yorku ohradit se kategoricky proti projednávání otázky ČSSR v Radě bezpečnosti nebo v jiném orgánu OSN a kategoricky žádat o vypuštění tohoto bodu z programu jednání.

12. Předsednictvo ÚV KSČ a vláda prohlásily, že hodnotí činnost těch členů vlády, kteří byli za hranicemi a vystupovali jménem vlády ČSSR k otázkám týkajícím se vnitřní i zahraniční politiky, zejména z hlediska dodržování politiky KSČ a vlády republiky. Z tohoto zhodnocení budou vyvozeny příslušné závěry. V souvislosti s tím představitelé ÚV KSČ považují za nutné provést některé další kádrové změny ve stranických a státních orgánech a organizacích, v zájmu zajištění celkové konsolidace ve straně a zemi. Tyto otázky budou všestranně posouzeny po návratu do vlasti. Bude rovněž prověřena činnost ministerstva vnitra a na základě výsledků budou učiněna opatření k upevnění jeho vedení.

13. Bylo dosaženo dohody uskutečnit v brzké době jednání stranických a státních delegací za účelem dalšího

hlubšího posouzení a řešení otázek vznikajících ve vzájemných vztazích a projednání aktuálních mezinárodních otázek.

14. Delegace se dohodly v zájmu obou komunistických stran a přátelství mezi ČSSR a SSSR, považovat jako přísně tajné kontakty mezi představiteli KSČ a KSSS v období po 20. srpnu t.r., a tím i obsah právě uskutečněných rozhovorů.

15. Obě strany se zavázaly jménem svých stran a vlád, že vyvinou veškeré úsilí KSSS a KSČ, i vlád těchto zemí k prohloubení tradičního přátelství národů obou zemí, jejich bratrského přátelství na věčné časy.

* * *

Po podpisu a po příjezdu domů hovořili „osvobození“ představitelé takto:

Smrkovský: „...*Nikdy dříve jsem nemyslel, že mne v životě čeká ještě něco těžšího. Nyní to vím. Uplynulé dny byly tím nejtěžším, co jsem v životě zažil... Naše jednání v Moskvě měla neobvyklý ráz...*“

(Rozhlasový projev, 29. srpna)

Dubček: „...*Prosím vás, abyste mi prominuli, když tu a tam se objeví nějaká přestávka v této méj improvizované řeči a improvizovaném vystoupení. Myslím, že chápete, čím je to způsobené ...*“

(Rozhlasový projev, 26. srpna).

Zanedlouho pak ústřední výbor KSČ i Národní shromáždění moskevskou porážku ratifikovaly a schválily. Porážka idejí takzvaného „Pražského jara“ byla dovršena. A nejen to; byla podepsána nositeli těchto idejí. Místo, datum a doba podpisů: Moskva, kolem půlnoci z 26. na 27. srpna 1968. Černé datum v historii Československa.

A odměna? Několik představitelů mohlo odjet domů. Nastoupit na krátký, velice kratičký čas znovu do svých funkcí. Paradoxem je, že při příjezdu byli vítáni kyticemi a nadšeným, nefalšovaným jásotem ...

Jaroslav Kučera

KNIHY, KTERÉ NÁS ZAJÍMAJÍ

Již od roku 1991 se mohou čtenáři setkávat s publikacemi, které vznikly v tomto Nakladatelství Eva – Milan Nevole. K tomuto malému jubileu jsme se Milana Nevoleho ptali:

25 LET NAKLADATELSTVÍ EVA – MILAN NEVOLE

Jak to vzniklo a proč vydáváš již 25 let knihy a časopisy?

Vzniklo to jednoduše; po revoluci v roce 1989 došlo k obrovskému nárůstu publikační aktivity, protože padly veškeré zákazy a omezení, které komunistický režim apliko-

val. Pro srovnání: do roku 1989 se vydávalo ročně asi 2 000 knižních titulů. Nyní je ten počet 16 000. Ale mnoho autorů, kteří nepsali tzv. „trháky“ – tedy především memoáry „hvězd“ a romány pochybné kvality, nemělo, kde svá díla

Masarykův lid

uplatnit. O nízkonákladové tituly neměla velká nakladatelství zájem. A já jsem viděl, že tituly ze života lidí, kteří prošli peklem nacistické a komunistické totality nikdo nevydává. V roce 1991 za mnou přišel do redakce deníku, kde jsem po odchodu z Melantrichu pracoval – mladý autor, že dal dohromady knihu anekdot, které se vyprávěly v minulém režimu, a jejichž vyprávění mohlo tehdy znamenat třeba několik měsíců za mřížemi. Knížku, kterou ilustroval Jan Vyčítal, jsem za několik týdnů vydal, protože jsem měl vydavatelské a nakladatelské oprávnění, a knížka mě pobavila. Jmenovala se *Óda na minulost* a prodávala se na novínových stáncích a měla veliký ohlas.

A dál?

No, potom se na mne začali obracet lidé z exilu a političti vězni, z nichž některé jsem znal, a už ten kolotoč začal; a trvá 25 let. Nejprve – ještě v březnu 1990 přišel za mnou do Melantrichu profesor Vladimír Krajina z Kanady, kterému udělil prezident Václav Havel nejvyšší státní vyznamenání Řád bílého lva. (Krajina byl vůdčí osobností protinacistického odboje a zajistil pomocí tajné vysílačky zaslání 25 000 zpráv našemu exilovému vedení do Londýna). Tehdy Krajina přinesl lodní kufr a v něm téměř 4 000 strojopisných stran dokumentů a popisů, a řekl mi doslova: „To mi musíš vydat.“ To ovšem nebylo v silách ani tak velkého nakladatelství, a tak rukopis doznal maximální redukce, a proto jsem knihu – už v Nakladatelství Eva – vydal až v roce 1992. V opravené verzi a doplněná o rejstřík vyšla kniha ve druhém vydání v roce 2002, pod názvem *Vysoká hra*.

A začal jsem spolupracovat s Klubem dr. Milady Horákové, Konfederací politických vězňů, Společností Edvarda Beneše, Společností a Nadací Jana Masaryka, Historickým ústavem AV, Česko-francouzskou společností ASSO a dalšími.

Ze spolupráce s Konfederací politických vězňů vznikla celá řada titulů – například *Legie živých*, *Pod věží smrti*, *Bory – Mírov*, *Jáchymovské kameny*, *Učitelský odboj na Vysočině*, *Pocta všem, kteří vzdorovali, II. a III. odboj*, *Ostnatý drát*, a také po léta vycházející časopis pobočky 15 KPV *Věrní zůstaneme*. Ústředí KPV ČR vydává dosud pro své členy *Zpravodaj KPV*.

S Klubem dr. Milady Horákové jsme vydali především *Dopisy Milady Horákové z pankrácké cely smrti*, které již vyšly ve čtyřech vydáních, *Pražské povstání 1945*, *Živůtek byl krásný*, *O Miladě Horákové a Milada Horáková o sobě*, a stěžejní publikaci, kterou napsala dr. Zora Dvořáková s názvem *To byla Milada Horáková – ve fotografiích a dokumentech*. Celou řadu publikací této autorky – historičky a autorky literatury faktu jsme vydali právě díky její ohromné erudici a píli: *Než se stal prezidentem*, *Zkáza zeleného čtyřlístku*, *Všední den v kleci...i taková byla totalita*, *Popravení, kam jste se poděli?*, *Bez Tebe neodejdu*.

Ve Společnosti Edvarda Beneše vyšlo 40 titulů – na příklad: *Demokracie dnes a zítra*, *Dopisy z Londýna*, *Edvard Beneš v Anglii*, *Manipulace s dějinami první republiky*, *Odsun Němců a dokumenty*, *V německém zajetí* (kniha synovce prezidenta E. Beneše – Jiřího, který popisuje strašlivé podmínky v německých koncentračních táborech), *Funkce politických stran*, a významné dílo prof. Věry Olivové – *Dějiny první republiky*. Také vyšlo 29 čísel *Bulletinu SEB*.

Zajímavé jsou také knihy, které jsme vydali různým autorům: *Holomráz* (sochaře prof. Preclíka), *Tři otcové, tři synové* (Z. Novák), *František Drtina* (S. Součková), *Biografický slovník českých zemí* (Historický ústav AV), *Idea demokracie a současné evropanství* (Sborník z věd. konference o rozsahu 800 stran – 2 díly), *Ernst Denis*, *Pocta Janu Masarykovi* a další.

Ale dostaly se mně do ruky také publikace s názvem *Velcí Evropané, nebo Velcí Češi*, kde je také v tiráži uvedeno *tvoje nakladatelství*.

Ano, tyto zajímavé brožury vznikly z iniciativy Nadace Jiřího z Poděbrad pro evropskou spolupráci a byly vždy vydány bezprostředně po přednáškách o jednotlivých osobnostech evropských a také českých: W. Churchill, De Gaulle,



Fotografie s autorkou dr. Zorou Dvořákovou z knižního veletrhu v r. 2011 – 20. výročí Nakladatelství Eva

W. Brant, B. Kreisky, F. Mitterrand, D. Gaspari, M. Gorbáčov, F. Schumann – a také T. G. Masaryk, E. Beneš, A. Dubček, V. Havel, a další. Jednalo se asi o 30 titulů.

Jak velké je Nakladatelství Eva? Ptám se proto, že se mi zdá rozsah činnosti dosti rozsáhlý.

Kdysi – myslím na knižním veletrhu – představil moderátor naše nakladatelství jako „Nakladatelství jednoho muže“. Není to tak docela pravda, protože mimo mne se na celém procesu vydávání knih a časopisů podíleli i externisté – třeba grafici, korektorka a především moje dcera, která při jiném zaměstnání dělá grafickou a typografickou úpravu tiskovin. Takže bych to trochu pozměnil na „Jeden a půl člověka“. Toto úsporné řešení jsem zvolil proto, aby konečná cena za knihu nebo časopis byla co nejnižší a

Masarykův lid

přístupná i při nízkém nákladu, kdy řada finančních nákladů zůstává stejná – ať se tiskne 500 nebo třeba 10 000 kusů.

A nakonec osobní otázka. Kolik publikací máš na svém kontě? A kolik jsi na tom vydělal?

Je jich celkem asi 250. A k té druhé otázce: Nevydělal jsem vlastně nic – jenom jsem pokryl náklady a slušně jsem se vyrovnal s těmi, kteří mě pomáhali, zaplatil daně a všechny závazky.

Z tržeb nakladatelství jsem pro sebe z tohoto nebral ani korunu, (máme s manželkou slušný důchod); protože i ostatní náklady – vzhledem k tomu, že pracujeme doma – ve svém – jsou minimální, zatěžují vydávané publikace jen nepatrně.

25 let uteklo jako voda a jsem šťastný, že jsem mohl alespoň malým dílem pomoci k tomu, že si část veřejnosti mohla přechystat něco o tom, jak to bylo za nacistické a komunistické okupace a jací jsme byli my, kteří jsme to zažili.

Vydání které knihy Ti přineslo největší radost?

Samozřejmě publikace dr. Zory Dvořákové „To byla Milada Horáková“ ve fotografiích a dokumentech. Je zcela mimořádná nejen svým obsahem, ale i množstvím fotografické dokumentace a celkovou grafikou.

Ale v tomto čísle Masarykova lidu otiskujeme výňatek z knihy „Dálkový výslech“ Karla Hvíždaly – rozhovory s Václavem Havlem. Ihned mi naskočily v paměti události, které vydání této knihy provázely. Bylo to ovšem ještě před definitivním pádem komunismu – v prosinci 1989 a v pátek 8. prosince oznámil Jiří Bartoška při mohutné manifestaci na Václavském náměstí – z balkónu Melantrichu – že kandidátem Občanského fóra na prezidenta republiky je Václav Havel. Hned počátkem týdne přišel za námi tajemník Václava Havla Vladimír Hanzal a přinesl rukopis této knihy s tím, že je potřeba knihu do týdne vydat – aby lidé před je-

ho volbou něco o Havlovi věděli. Tehdy samozřejmě nebyly počítače a knihy i noviny se sázely tzv. „horkou sazbou“, kdy se jednotlivé řádky odlévaly a potom „lámaly“ do sloupců. To samozřejmě trvalo dlouho. Ale protože panovala u nás i v tiskárně nadšená nálada, podařilo se – díky tomu, že dva redaktori dělali korektury přímo u sázecích strojů ve dne i v noci, tiskaři tiskli jako o závod a knihárna jela v sobotu a v neděli, mohli jsme knihu o nákladu 100 000 výtisků do týdne poslat mezi čtenáře. Byl to – myslím – asi rekord, protože v tak krátkém čase se s tehdejší technikou nedalo rychleji knihu udělat.

Ale saga pokračuje: V té době volal z Curychu pan Pašek – bývalý redaktor Svobodného slova, který měl po emigraci ve Švýcarsku exilové nakladatelství a vydával knihy, které u nás nesměly vycházet, že má ve skladu spoustu knih, které už po revoluci v Československu neprodá, ať si pro ně přijedeme. Vzal jsem tedy dodávku a se šéfredaktorem nakladatelství Petrem Kovaříkem jsme jeli do Curychu. Tam jsme se setkali se světoznámým izraelským spisovatelem Efraimem Kischonem kvůli vydávání jeho knih u nás. Byl to šoumen a recesista, který později, když nás přijel do Prahy navštívit, koupil na Karlově mostě kompletní uniformu majora sovětské armády a v této uniformě – ve vysokých botách a s brigádyrou na hlavě – nakráčel do jídelny hotelu Palace, kde bydlel, a samozřejmě vyvolal obrovskou paniku. V Curychu jsme se večer šli projít do centra a tam na jednom domě – v okně ve 4. patře – byl přes celé okno plakát s fotografií Václava Havla s nápisem: HAVEL NA HRAD! Bylo to před jeho volbou a pikantní ovšem bylo, že v domě bydlely prostitutky – zřejmě i Češky.

A tak i práce s vydáváním knih a časopisů nemusí být nudná.

Ptala se Jitka Titzlová

JAZYKOVÝ SLOUPEK

POTÍŽE SE SOUSLOVÍM A VŮBEC

Nemá-li náš jazyk dost prostředků a času pro pojme-nování nově vzniklého jevu slovem jediným, pomůže si spojením dvou či více slov, jež se po čase ustálí. Němčina volí složeniny, čeština se takovému způsobu, jenž jí není vlastní, raději vyhne. Tak jako *souhvězdí* je souvislá skupina hvězd, *soukolí* shluk vzájemně působících kol, *soustátí* společnost provázaných států (otřelý vtip s výkladem slova *souzení* si odpustím), je *sousloví* jakožto spojení dvou (výjimečně i více) slov s jediným významem prostředkem běžně obohacujícím náš jazyk. Bohužel je třeba říci, že někdy i ochuzujícím. Pochybná sousloví pronikají do naší řeči většinou nikoli živelně, ale spíše jako výsledek iniciativní *tvorby* z úřednických zdrojů. Vzniklá sousloví pak vykazují zjevné pochybnosti. Připomeňme si několik příkladů z mnohých.

Zcela nedávno jsme mohli pozorovat na vlastní uši zrod takového sousloví s velmi pochybným obsahem, a to z hlu-

boké studnice pozoruhodných výroků našeho pana prezidenta. Povznesl spojení *pražská kavárna* z obecného označení mnohých příjemných pohostinských podniků na sousloví tím, že mu vtělil nový a jediný význam. Už nejde o kavárnu nalézající se v Praze, ale skupinu osob shloučených určitými názory a punktujícími proti němu v kávérenských prostorách své podvratné akce. Takto zrozené sousloví si nečiní nárok na přesnost. Kavárny, v nichž se konspírující *pravdoláskaři* shromažďují, jsou zajisté také v Brně a určitě i v jiných městech. (Ponechme stranou obsah, který mělo sousloví *pražská kavárna* v době mezi válkami. Ten pojmenovával „ducha“, jenž nejznámějším těmto chvályhodným zařízením vtiskla pravidelná účast významných kulturních osobností.) Zeman svým nápadem umně předpokládá přízeň tvrdě pracujících, kteří nabírají nových sil v hospodách a s opovržením hledí na odsouzené kavárenské povaleče.

Masarykův lid

Aby pan prezident ještě více vyhověl pokleslému vkusu *spodních deseti milionů*, obohatil svou filologickou studnici ještě o jeden *inovativní* výraz, a protože jeho fantazie je nepřehledná, zvolil tentokrát nikoli sousloví, ale složeninu. Po vzoru Karla Marxe, jenž proslul svým výrazem *lumpenproletariát*, vytvořil Zeman ohavné slovo *lumpenkavárna*. Marx svým výrazem označil deklasované vrstvy bez vlastnictví a bez práce, zneužívané k provokacím a teroristickým akcím. Dle Zemana patří k takovým vrstvám povaleči z *pražské kavárny*. Jejich odsouzenímhodným dílem jsou údajné provokace protizemanovské.

Zemanovy filologické iniciativy jistě brzy vyhynou, jsou však jiné, které úspěšně přežívají. Pro případ, že se objeví potřeba pomoci ze svízelné situace skupinám různě strádajících lidí, např. Romů, bylo vynalezeno sousloví *pozitivní diskriminace*. Uznáme, že termín ten zní odborně a důvěryhodně, což je také podstatný důvod jeho vzniku. Zamlžuje ovšem záležitost ve své podstatě jednoduchou. Vyjádříme-li uvedený pojem českým výrazem *zvýhodnění*, nedopustili jsme se nijakého významového posunu. Vystavujeme se však nebezpečí, že jistá skupina lidí – ať už na základě případných neblahých osobních zkušeností, nebo z xenofobního zaujetí – bude protestovat. Proč někoho zvýhodňovat? Měříme každému stejně! Politikové si už dávno ověřili zkušenost, že vyjádřit se jasně a zřetelně není s ohledem na ohlas (jde přece o *hlas*!) příliš výhodné.

Sousloví *pozitivní diskriminace* je dokonce přímo pochybné svou absurdností, a tento text není zdaleka první, jenž na to upozorňuje. Využijeme-li vysvětlení, které nám poskytuje akademický slovník cizích slov, vyvstane nám u tohoto jakoby „odborného“ termínu jeho nesmyslná povaha: „Pozitivní“ znamená *kladné, příznivě se stavějící* a „diskriminace“ *omezování práv, neuznávání rovnosti atd.* Termín, který má znamenat poskytování výhod, vyslovuje vlastně souhlas s vyvoláváním nerovnoprávnosti a její podporu.

Námítku vznáším i proti obskurnímu sousloví *vyložené lokality*. To, že se stejně jako předchozí týká Romů, se mi zdá výsledkem toho, že se s jejich problémy nedokážeme patřičně

vyrovnávat a jednoduše a zřetelně je pojmenovávat. (Nemám schopnosti ani kvalifikaci k tomu, abych se pouštěl do jejich řešení. Jen připomínám, že Francie je obviňována, a asi právem, z toho, že soustředila přistěhovalce do před-městských lokalit, v nichž pramení násilím vyjádřená nespokojenost.) Stalo se málokdy, že se ve škole vyskytl zhyrálec, jehož účast – a teď si dovoluji *sklouznout na pozice floskule*: *nebyla kompatibilní se školní docházkou*, byl tedy **vyločen** ze školy. Vyloučení je tedy oficiální, „zákonný“ akt, kterým se provinilec trestá a kterého se jistá organizace zbavuje. Lokalita obývaná převážně *nepříznivým obyvatelstvem* (taky „pěkně“ sousloví obcházející romský problém) nevznikla tak (možná s výjimkou Čunkova Vse-tína), že bychom jistou skupinu lidí potrestali vyloučením z ostatní společnosti. I kdyby to byla pravda, nelze připustit, aby se tento způsob *vyločování* určité skupiny lidí stal základem oficiální politiky. Řečeno upřímně, nenapadá mě žádná chytřejší náhrada za kritizované sousloví než *odloučená lokalita*. Takový přívlastek není zrovna nejlíbivější, alespoň však neobsahuje nežádoucí negativní přídech. Budeme-li trvat na předponě *vy-*, navrhoval bych termín *vyčleněná lokalita*. Sloveso *vyčlenit* má také svou zvratnou povahu (*vyčlenit se*) a ta neobsahuje nežádoucí diskriminační aspekt.

Poslední sledovaný příklad je chválabohu z jiného soudku, a to občanskoprávního. Vřele se doporučuje nastávacím sňoubencům, aby v čase sňatku uzavřeli manželskou smlouvu. Vyhnu se tomu, aby se v nešťastném případě rozchodu strhl nelitostný zápas o dříve společně nabytý majetek. Předpis řešil případný spor tím, že majetek nabytý v době společného manželství se dělí na podkladě *bezpodílového spoluvlastnictví*. (Tento podivný termín byl bohuďák už před léty zrušen.) Nikdy však jsem podstatu sousloví příliš nechápal, až žena mi vysvětlila, že kdyby mne ji v návalu pominutí rozumu napadlo opustit, odejdu *bez podílu*.

Miroslav Šlapal

VZPOMÍNÁME

Letos 5. října by Václav Havel, první prezident svobodného Československa po Listopadu 1989 a první prezident České republiky dosáhl osmdesáti let života. Současně se však v této době završuje páté výročí jeho úmrtí. Proto si ho připomínáme jeho slovy, které v Dálkovém výsledku (Melantrich prosinec 1989) zaznamenal Karel Hvižd'ala, který mu položil otázku: "Jak byste popsal své současné představy o nějakém smysluplnějším uspořádání světa?"

Možná mám o tom dnes o něco málo konkrétnější představu, než jsem míval dříve a v mládí, ale i tato představa je krajně neurčitá, mlhavá, otevřená, snadno modifikovatelná novým poznáním. Především si myslím, že příčiny krize, v níž se dnešní svět ocitá, tkví hlouběji než v nějakém konkrétním způsobu organizace ekonomiky nebo v nějakém konkrétním politickém systému. Myslím, že západní svět a svět východní, byť v tolika ohledech odlišné, prodělávají krizi jedinou a společnou, jejíž reflexí by měly všechny úvahy o nějaké lepší alternativě



začínat. V čem je tedy podstata či příčina této krize? Zdá se mi, že to hezky formuluje Václav Bělohradský, když píše o této „pozdní době“ jako o době konfliktu neosobní, anonymní, neodpovědné a nekontrolovatelně se šířící moci (moci „megamašinerií“) s elementárními a původními zájmy člověka jako konkrétní osoby. Někde zde cítím i já základní napětí, z kterého dnešní globální krize vyrůstá. Jsem přitom přesvědčen, že tento konflikt – a vůbec sama hypertroficky se rozvíjející neosobní moc – bezprostředně souvisí s duchovním stavem soudobé civi-

Masarykův lid

lizace, charakterizovaným ztrátou metafyzických jistot, zážitku transcendentna, ztrátou jakékoli nadosobní mravní autority a vůbec jakéhokoli vyššího horizontu. Je to zvláštní, ale v posledku docela logické: jakmile člověk udělal sám sebe nejvyšším smyslem světa a měřítkem všeho, začal svět ztrácet lidské dimenze a začal se člověku vymykat z rukou. Velký odklon od Boha, který v moderní době proděláváme a který nemá v historii obdoby (pokud vím, žijeme uprostřed první ateistické civilizace), má své složité duchovní a kulturní příčiny: souvisí s rozvojem věd, techniky a lidského poznání, s celým novověkým vzmachem lidského intelektu a lidského ducha. Pyšný antropocentrismus moderního člověka, přesvědčeného, že všechno může poznat a podřídit si, cítím kdesi v pozadí soudobé krize. A zdá se mi, že má-li se změnit k lepšímu svět, musí se cosi změnit především v lidském vědomí, v samotném lidství dnešního člověka; člověk se musí nějakým způsobem vzpamatovat; musí se vyprostit z toho strašlivého zapletení do všech zjevných i skrytých mechanismů totality, od konzumu přes represí a

reklamu až po televizní manipulaci; musí se vzbouřit proti roli bezmocné součástky gigantického stroje, který se řítí bůhví kam; musí v sobě nalézt opět hlubší odpovědnost za svět – což znamená odpovědnost k něčemu vyššímu, než je on sám. Moderní věda si to uvědomuje (na rozdíl od majitelů „vědeckého světového názoru“), ale nápravu zjednat nemůže: probuzení této nové odpovědnosti je mimo její dosah, taková věc se vědecky či technicky vyřešit nedá. Možná to působí paradoxně, ale ukazuje se, že jediné mravní a duchovní orientace, založená na respektu k nějaké „mimosvětské“ autoritě – k řádu přírody či vesmíru, k mravnímu řádu a jeho nadosobnímu původu, k absolutnu –, může vést k tomu, aby život na této zemi nezanikl jakousi „mega-sebevraždou“ a aby byl snesitelný, totiž aby měl vskutku lidské dimenze. A jediné tato orientace může vést zřejmě k rozvoji společenských struktur, v nichž by byl člověk zase člověkem, konkrétní lidskou osobou.

Václav Havel

ZE ŽIVOTA KLUBU MLADY HORÁKOVÉ

PROJEV FR. ŠEDIVÉHO PŘI PIETNÍM SHROMÁŽDĚNÍ NA VYŠEHRADE



Vážení hosté, vážení ústavní činitelé, sestry a bratři!

Minul rok a my zde znovu stojíme, abychom vzdali čest velké ženě tohoto národa. Stojíme tváří v tvář skutečnostem, které nás nabádají stále se vracet k osobnosti dr. Milady Horákové. Připomínat si nejenom její oběť, ale i myšlenky, kterými byl naplněn celý její život. Ideály, jimiž žila a s nimiž na rtech také umírala. Ty dávaly smysl jejímu životu. Hlásíme-li se k jejímu odkazu, jsme povinni je důrazně tlumočit mladé generaci, aby je vnášela do denního života a ve sféře duchovní a mravní tak prosazovala jeho čistotu. Z toho pak plynoucí projevy a jednání každého dne mohou ovlivňovat stav myšlení dnešní společnosti.

Masarykův lid

Často se ptáme: "Jsme tam, kde jsme chtěli být?" Negativní odpověď může být mnohdy namístě. O Miladě Horákové a jejím životě toho bylo již mnoho napsáno i řečeno. Proč právě ona se stala obětí v prvních vlnách komunistické brutality, ač celý civilizovaný svět se stavěl na její stranu. Odpověď nalezneme v principech komunistické ideologie. Před těmi dnes musíme varovat současnou společnost, před štítý s laciným pozlátkem. Jejich často trpké poznání je dosud v paměti ještě žijící generace. Hrozba možnosti jejich trvalého panství je výzvou k důrazné obraně. Té věnujme naši pozornost. Připomínáme lidem osobnosti, které v těžkých dobách vždy vystupují z řady a pouštějí se do obrany toho, čeho již bylo v minulosti dosaženo, nebo vstupují do zápasu o život ještě hodnotnější. Zde nám znovu vyvstává před očima obraz dr. Milady Horákové, obraz i hloubka jejího myšlení. Snad se jednou podaří sochaři tohle všechno ztvárnit, vtělit pro věčnost do kamene.

Před dvěma roky se Klub rozhodl postavit pomník popravené Miladě Horákové jako symbolu obětí komunistické totality. Tento pomník má být památkou oběti všech žen, i těch před mřížemi, které postihla komunistická zvěř. Jeho zřízení však sebou přináší četné problémy, nutí nás zamyslet se nad úrovní myšlení příslušníků našeho národa v různých dobách jeho existence.

Naši předkové dovedli postavit monumentální pomník Františku Palackému, Josefu Jungmannovi, Boženě Němcové a jiným, a pro zřízení pomníku statečné ženě vlastence, jejíž význam přesahuje hranice této země a která jí obětovala svůj život, se od začátku setkáváme s potížemi – a to nejen finančními. Co se to s tebou stalo, národe? Před



více než rokem jsme vyhlásili pro postavení pomníku veřejnou sbírku. Takový malý "Národ sobě!" I tak ji lze nazvat. Všem, kteří do ní přispěli, či ještě přispějí, patří náš dík. Vyzdvížením osobnosti M. Horákové chceme otevírat oči mladé generaci. Tak jako ONA bychom my i oni měli vypadat. Jim patří, aby byli stále připraveni poznávat i nedávnou minulost a z ní čerpat poučení i pro současnost i budoucnost. To je náš úkol. Ten musíme splnit, aby náš život neztratil směr a smysl daný obětí Milady Horákové. Pamatujme, její odkaz je stále živý! Čest její věčné památce!

František Šedivý

POMNÍK VE ZTRACENCE

V pátek 9. září bylo protokolárně přijato 23 soutěžních modelů do vyhrazené místnosti Gymnázia Milady Horákové v Praze 4, Na Planině 1393.

Soutěžní porota se sejde 23. září, aby posoudila a ohodnotila umělecké návrhy na pomník Milady Horákové, který bude posléze postaven v zahradě Ztracenka v Praze 2, nad Albertovem, odkud 17. listopadu v roce 1989 vycházel studentský průvod, který otevřel cestu ke svobodě.

Ve dnech 3. – 5. října budou soutěžní návrhy vystaveny pro veřejnost (od 11 do 17 hodin) v prostorách Gymnázia Milady Horákové.

Zveme všechny naše členy i jejich známé, aby se přišli a i přijeli podívat, jak sochaři mladé, střední i starší generace zpodobili toto téma.

Velmi nás potěšilo, že se tolik umělců přihlásilo svými návrhy k myšlence uctění památky výjimečné ženy, v jejímž osudu jsou promítnuty dvě totalitní období našeho národa.

**Ještě pokračuje sbírka na vybudování pomníku.
Připomínáme číslo účtu:**

3257614319/0800

Masarykův lid

Gymnázium Milady Horákové

Čas opravdu letí a Gymnázium Milady Horákové vstupuje již do svého 8. školního roku. Těší nás, že zájemců o studium v naší škole přibývá, takže jsme letos oproti loňskému 1. září přivítali o jednu třídu 1. ročníku více.

Naši noví studenti a jejich třídní profesorky absolvují v polovině září třídní seznamovací kurs, který bývá vítaným – a zároveň důležitým – zpestřením prvních týdnů v nové škole. V krásném přírodním prostředí v Pístině nedaleko Stráže nad Nežárkou, v kraji, který si oblíbila i slavná česká pěvkyně Ema Destinnová, daleko od každodenních starostí a shonu (a také od „pitomých konjunktivů“ a „celé

popletené trigonometrie“, abychom citovali klasika prof. J. Žáka), budou mít naši noví studenti možnost lépe se poznat a prožít společné chvíle při sportu, turistice či rovněž neopomenutelném studentském poklábosení.

Filip Novák, ředitel

A redakce Masarykova lidu přeje studentům a profesorům Gymnázia Milady Horákové úspěšný a dobrý nový školní rok!

DÁRCI MASARYKOVA LIDU DUBEN - ČERVENEC

Bouzek Jaroslav	Třebechovice	100	•	Růžičková Zdena PhDr.	Praha 6	100
Capoušek Evžen Ing.	Praha 5	200	•	Stojaník Filip	Rumburk	200
Dušková Miroslava MUDr.	Praha 5	100	•	Stráský František	Č. Budějovice	3000
Havlín Radovan	Kostelec n. Č. L.	250	•	Šímová Hana	Praha 6	400
Kocián Jiří doc. CSc.	Praha 1	400	•	Truncová Hana	Hořice v Podkrkonoší	500

Vážení členové KMH!

V loňském 4. čísle našeho časopisu jsme otisknuli výzvu z Usnesení Valné schůze konané dne 10. října 2015, která vyzývala členy KMH k plnění povinnosti placení členských příspěvků. Děkujeme, že mnozí už vyrovnali své dluhy (některé i za více roků), ale stále ještě chybí částka 20 000 Kč, což představuje vydání a rozeslání jednoho čísla Masarykova lidu. Prosím, podívejte se také, jestli máte již zaplacený příspěvek na letošní rok.

Výbor KMH

O vůli národa mluví obyčejně ti,
kdo národu poroučejí.

Karel Čapek

Zákon lásky platí pro společnost a stát
stejně jako pro rodinu.

T. G. Masaryk